

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Komparativní analýza postavení vladaře v ústavním systému Japonska a
Spojeného království Velké Británie a Severního Irska

Comparative analysis of the role of the ruler in the constitutional system of
Japan and United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

Vypracovala: Regina Jašková

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Sylva Martinásková, Ph.D.

Olomouc 2019/2020

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a jen s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne Podpis.....

Anotace

Diplomová práce se zabývá srovnáním úlohy japonského císaře a úlohy krále či královny Spojeného království, se zaměřením na císaře Japonska. Práce popisuje vývoj postavení císaře v moderních dějinách na základě ústavy z období Meidži a ústavy poválečné. Dále analyzuje pravomoci a povinnosti japonského císaře vyplývající z poválečné. Další část práce se zabývá současnou problematikou spojenou s nedostatečnou nebo zastaralou definicí práv a povinností císaře v první kapitole japonské ústavy a otázkou následnictví.

Klíčová slova: Japonsko, Ústava Meidži, poválečná ústava, císař, královna, abdikace, Zákon o záležitostech císařského dvora

Počet stran: 65

Počet znaků: 119 194

Počet zdrojů: 49

Děkuji doktorce Sylvě Martináskové za odborné vedení diplomové práce, trpělivost a cenné rady na seminářích. Dále bych chtěla poděkovat svým přátelům za podporu a podnětné diskuze a své rodině za podporu při studiu.

Obsah

Úvod	10
1. Politické dění začátkem období Meidži a tvorba parlamentu	11
1.1 Příprava a schválení ústavy Meidži	14
2. Ústava velkého japonského císařství – Ústava Meidži	15
2.1 Pruská ústava – kapitola třetí císař	16
2.2 Kapitola první ústavy Meidži: Císař	18
3. Poválečná ústava	20
3.1 Ústava japonské státní – kapitola první císař	23
4. Císař Hirohito – Šówa	25
4.1 Vládní období před druhou světovou válkou	26
4.2 Císař Hirohito po skončení druhé světové války	28
4.3 Změna postavení císaře	30
5. Zákon o záležitostech císařského dvora	31
5.1 Kapitola 1. Následnictví na císařský trůn	31
5.2 Kapitola 2. Císařská rodina	32
5.3 Kapitola 3. Úřad regenta	33
5.4 Kapitola 4. Plnoletost, Čestné tituly, Ceremonie nástupu na trůn, Císařský pohřeb, Záznamy císařské linie a císařské mauzoleum	35
5.5 Kapitola 5. Císařská rada	35
5.6 Doplnkové ustanovení	37
6. Ústavní systém Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku	37
6.1 Ústava Velké Británie	37
6.2 Pravomoci a povinnosti britského monarchy na základě ústavního práva	39
6.2.1 Královské výsady	40
6.2.2 Pravomoci panovníka	41
7. Císař Akihito	45
8. Abdikace japonského císaře	47
8.1 Obřad abdikace Jeho veličenstva císaře	50
8.2 Významné abdikace v moderní historii	51
8.3 Korunovace nového císaře Naruhita	53
9. Problém nástupu na císařský trůn	54
9.1 Císařovna na japonském trůnu	55
Závěr	58
Resumé	60
Seznam pramenů a literatury	61

Ediční poznámka

K přepisu japonských jmen využívám české transkripce a pořadí: jméno, příjmení. Při první zmínce jména a pojmu, které považuji za důležité a úzce související s tématem mé práce uvádím také japonský ekvivalent ve znacích v pořadí: příjmení, jméno. Jedná-li se však o autora uvedeného v poznámce pod čarou, je jeho jméno v poznámce ponecháno v anglické transkripci. V samotném textu je z důvodu lepší čitelnosti jméno přepsáno transkripcí českou.

Úvod

Tato diplomová práce se zaměřuje na postavení císaře Japonska. Císař je neodmyslitelnou ikonou Japonska již od doby jeho založení legendárním císařem Džinmuem. Císařův původ byl spojován se sluneční bohyní Amaterasu a v průběhu japonské historie si tato instituce prošla řadou změn. Císař vždy zaujímal výsadní postavení v Japonsku. Tato práce se zabývá především institucí císaře od období Meidži, kdy byla tato instituce zákonně ukotvena v ústavě a ovlivněna také západními vlivy.

Práce je rozdělena do tří částí, v první části práce je rozebrána příprava a vznik ústavy Meidži, a následně ústavy z roku 1947. Druhá část se zaměřuje na ústavní ukotvení monarchy Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, a ve třetí části demonstruje současné problémy spojené s císařským trůnem.

Kapitola první objasňuje politické dění po skončení tokugawského šógunátu, formování nové generace politiků, kteří stáli u zrodu restaurace Meidži, a kteří se podíleli na tvorbě parlamentu a následném vytváření první ústavy, jež měla přiblížit západ a Japonsko, a především specifikovat postavení císaře a uzákonit jeho práva a povinnosti.

Ve druhé a třetí kapitole se práce zabývá jednotlivými články týkající se samotného císaře a srovnává, jak se postavení císaře změnilo na základě ústav vytvořených japonskými politiky a následně po druhé světové válce ústavou vytvořenou okupačním štábem. Ve třetí kapitole je pojednáváno také o Zákonu o záležitostech císařského dvora.

Ve čtvrté kapitole práce popisuje ústavní práva a povinnosti monarchy Velké Británie. Japonský císař a královna Alžběta II. jsou jedni z nejznámějších představitelů konstitučních monarchií na světě, a tato práce má přiblížit jejich postavení v ústavním systému daných zemí. Jedním z cílů práce je také srovnání postavení císaře Japonska a královny Spojeného království, dále zjistit, zda se postavení císaře liší od postavení monarchy Velké Británie, a v jakých bodech jsou tyto instituce stejné.

Závěrečná pátá kapitola pojednává především o problémech 21. století, které se vztahují k císařskému trůnu a nedostatečné specifikaci v ústavním systému nebo zastaralým tradicím. Do této kapitoly byla zahrnuta především otázka abdikace dnes již emeritního císaře Akihita a problém nástupnictví na japonský trůn, který je v této době v Japonsku závažným tématem.

Práce vychází především z japonských ústav a článků popisujících aktuální dění v japonské společnosti. Vzhledem k faktu, že Velká Británie nemá jednotnou psanou ústavu, tak část týkající se monarchy Spojeného království nevychází z ústavy, ale z článků, které pravomoci monarchy zpracovávají a jsou volně dostupné na internetu.

1. Politické dění začátkem období Meidži a tvorba parlamentu

Roku 1854 se po více než 250 letech Japonsko znovuotevřelo světu. Vzhledem k dlouhému uzavření před vnějšími vlivy byl Japonský státní systém zcela odlišný a povědomí o dění v západních zemích téměř nulové. V období Meidži začalo Japonsko s modernizací a rychlým přebíráním vědomostí a modelů ze západu. V rámci restaurace Meidži na přelomu 70. a 80. let 19. století dochází k rychlému politickému vývoji a k moci se dostává mladší generace politiků, která nahradila původní aktéry účastnící se konce tokugawského šógunátu a organizátory restaurace Meidži.

K moci se dostali Hirobumi Itó (伊藤博文), Aritomo Jamagata a Šigenobu Ókuma, kteří si za svůj hlavní cíl zvolili vnitřní stabilizaci Japonska. Tokugawský šógunát měl po dvě a půl století pevně daný společenský řád s legitimitou, kterou nemohl nikdo zpochybnit. Nový právní systém měl pomoci s lehčím přechodem společenských změn. Proto se nová vláda snažila o reformování právních institucí a norem. Vytvořením svého vlastního právního systému se snažili zajistit si vnější nezávislost, zbavit se nerovnoprávných smluv se západními velmocemi, a to především právo exterritoriality¹. Právní systém byl součástí modernizace Japonska a pro lepší styk se západními mocnostmi, které jej požadovaly, byl nezbytný. Hlavními cíli se stalo založení ústavy a parlamentu, především ukotvení autority císaře, s tím spojenou moc nové vlády, která byla císaři blízká, dále potlačení odporu šlechty a samurajů, kteří s obdobím Meidži přišli o svá postavení.

Z počátku bylo na reprezentativní politické instituce a ústavu pohlíženo jako na rozchod s japonskými tradicemi. Navíc členové vlády do této doby vládli sami a jelikož nechtěli přijít o svou moc, tak se k vytvoření parlamentu stavili spíše negativně. Dále nedůvěřovali amatérům, kteří neměli s vládou zkušenosti, a byli by do voleného parlamentu dosazováni. Postupně byl ale návrh na vytvoření parlamentu a ústavy přijat, jelikož se vláda začala domnívat, že důvodem rozvoje a síly západních mocností je právě ústava a reprezentativní forma vlády, které byly součástí politického systému západních pokrokových zemí.

Na základě prvního císařského slibu z roku 1868 o veřejných diskuzích a shromážděních, který zní: *“Budou rozsáhle zřízená poradní shromáždění a veškeré*

¹ Občan cizího státu nemohl být v Japonsku zatčen a souzen.

vládní záležitosti budou rozhodnuty veřejnou diskuzí.”² proběhlo několik pokusů o vytvoření „poradních shromáždění“ a „veřejných diskuzí“. V letech 1868-1870 se zapojila do diskuzí především vzdělaná vrstva a samurajové. Shromáždění však nepřinesla žádné výsledky, a proto se od tohoto pokusu na krátkou dobu upustilo. Od konce roku 1873 se však zájem o reprezentativní instituce zvýšil. Jedním z hlavních politiků, kteří se snažili o založení veřejného shromáždění, byl Taisuke Itagaki, samuraj z Tosa, který stál také v čele Hnutí za svobodu a občanská práva. Itagaki získal silnou podporu v provincii Tosa, která se dále šířila. Ósacká schůze z roku 1873 vedená hlavními představiteli restaurace Meidži – Tošimiči Ókubo, Takajoši Kido, Taisuke Itagaki, Hirobumi Itó a Kaoru Inoue – se sešla, aby vyřešila otázku reprezentativního shromáždění. Bylo rozhodnuto o vytvoření senátu – Genróin (元老院) a shromáždění guvernérů prefektur, dále byl založen Velký soud – Daišin'in (大審院), aby se oddělila soudní moc od legislativní. A nakonec v dubnu roku 1875 bylo dosaženo Ósacké dohody, která byla oficiálně schválena císařským prohlášením, kde císař přislíbil, že v pravý čas bude svoláno národní shromáždění.³

Bylo dosaženo vytvoření reprezentativního shromáždění, ale členové Genró a členové shromáždění guvernérů nebyli voleni, ale byli jmenováni, a jednalo se především o konzervativní úředníky. Navíc stejného roku byl vydán Zákon o zachování míru, který potlačoval hnutí za svobodu.

Roku 1878 bylo rozhodnuto o vytvoření místních volených zastupitelstev. Pravomoci těchto zastupitelstev byly sice výrazně omezeny a volební právo mělo pouze 5 % dospělé mužské populace, ale i přes to se jednalo o první fungující volené instituce mimo západní země k roku 1879. Postupně se začaly vytvářet samosprávné volené instituce také ve městech a vesnicích.

Jelikož Japonsko do této doby nemělo politickou tradici, rozhodlo se při tvorbě parlamentu a ústavy pro adaptování modelů z evropských konstitučních monarchií. Hlavními předlohami se tak stal britský parlamentní systém a pruský systém. S rozhodnutím, ke kterému modelu se Japonsko přikloní, měli rozhodnout poradci císaře. Své návrhy předložili Hirobumi Itó, Šigenobu Ókumo a Aritomo Jamagata, kteří stáli v čele nové vlády.

² Charter Oath: JAPANESE HISTORY. *Encyclopædia Britannica* [online]. 30.3.2018 [cit. 2018-08-05]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/event/Charter-Oath>.

³ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012, str. 168.

Jamagata vystupoval proti veřejným požadavkům o svobodu, ale chápal, že bude potřeba později vytvořit volený zákonodárný orgán. Zpočátku chtěl do tohoto orgánu dosadit loajální zástupce prefekturních zastupitelstev a postupně z těchto orgánů vytvořit parlamentní instituce přímo volené. Šigenobu Ókuma na druhou stranu roku 1881 přednesl odvážný návrh, že by Japonsko mělo vytvořit parlament založený na britském modelu a předložil návrh poměrně liberální ústavy.⁴ Tento návrh měl silnou podporu u městských obchodníků a novinářů.

Hirobumi Itó měl nejrealističtější návrh týkající se parlamentu a ústavy. Zastával názor, že by Japonci neměli slepě kopírovat evropské modely, ale měli by ústavu vytvořit na míru japonskému stylu a zahrnout v ní nejlepší prvky konstitučního systému ze západu. Itó se obával, že Ókuma, který předložil návrh stavějící se do opozice k návrhu Itóa, se snaží svým radikálním návrhem převzít moc ve vládě, a proto Ókumu v říjnu 1881 odstranil z vlády.

Roku 1881 byl vyhlášen císařský edikt, ve kterém císař přislíbil vytvoření ústavy a zákonodárného voleného shromáždění do konce roku 1890. Díky těmto událostem se Hirobumi Itó dostal do čela vlády spolu s dalšími politiky ze Sacumy a Čošu, jako byl Kuroda a Jamagata.

Ókuma roku 1882 založil novou stranu s názvem Konstituční pokroková strana – Rikken kaišintó (立憲改進黨), která prosazovala britský parlamentní systém a těšila se poměrně hojně podpoře ze strany vzdělavců a podnikatelů. Kromě Ókumy také Itagaki v říjnu 1881 vytvořil novou Liberální stranu – Džijútó (自由党), která propagovala francouzské ideály a svobodu pro lid a občanská práva, která jim nesmí být upírána. Tyto strany byly opakovaně rozpuštěny, ale přesto měly silný vliv a staly se základem pro dnešní Liberálně demokratickou stranu.

Itó nejprve za účelem snížení protestů proti své pozici přeorganizoval vládní orgány, reformoval šlechtické tituly pro zajištění pozic v Horní sněmovně – Kizokuin (貴族院), která vyvažovala vliv volitelné dolní sněmovny – Šúgiin (衆議院). Od roku 1884 se začaly používat západní tituly – princ, markýz, hrabě, vikomt a baron, které byly udíleny především bývalé dvorské šlechtě, a také Itó obdržel nejvyšší z těchto titulů, a to titul prince. Roku 1885 byl vytvořen kabinet evropského typu jako protiopatření pro

⁴ Japan from 1850 - 1945: The meiji restoration. *ENCYCLOPÆDIA BRITANNICA* [online]. [cit. 2018-07-20]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Japan/The-opening-of-Japan>

reorganizaci vlády a náhrada Státní rady.⁵ Itó se stal premiérem a svůj post později předal Kurodovi a o rok později jej získal Jamagata. Roku 1887 byly zkoušky do státní správy upraveny podle německého vzoru.

Itó měl představu, že vytvořený parlament bude do výkonu moci zasahovat co nejméně a poslanci budou mít minimální politický vliv. Roku 1855 se ze Státní rady stává moderní kabinet, jednotlivá ministerstva se mění z dvorských na státní instituce fungující podle zákonů o státní službě.⁶

1.1 Příprava a schválení ústavy Meidži

Proti současné vládě proběhlo několik protestů – protesty za demokratická práva a vytvoření parlamentní konstituce. Protesty těchto politických stran však nedokázaly nic změnit a příprava konceptu ústavy dostal na starost Hirobumi Itó, který si za hlavní model zvolil Pruské království. Hirobumi Itó měl již roku 1881 připraveny základní body, které byly schváleny a později obsaženy ve finální verzi ústavy.

V souladu s pátým bodem císařské přísahy, která zní: „*Znalosti budou hledány po celém světě, s cílem podpory blahobytu říše*“,⁷ se roku 1882 Itó zúčastnil jeden a půl roku trvající cesty do Evropy, aby zde získal co nejvíce podnětů k tvorbě ústavy. Itó se do Evropy vypravil již dříve roku 1862, kdy tajně odjel do Británie studovat evropskou kulturu a roku 1871, kdy se zúčastnil Iwakurovy mise – studijní cesty po Evropě. Během cesty roku 1882 se Itó soustředil především na Berlín a Vídeň, které pokládal za nejvhodnější místa pro sběr informací, jež by využil při tvorbě ústavy splňující japonské požadavky. Zde se scházel primárně s německými a rakouskými právníky, se kterými vytvořil koncept charakteru a obsahu připravované ústavy. Po návratu z Evropy se stal Itó oficiálně předsedou komise pro tvorbu ústavy. Ve druhé polovině 80. let ve své rezidenci na uzavřených setkáních vytvořil finální návrh ústavy spolu se svými kolegy a německým právníkem Carlem Friedrichem Hermannem Roeslerem.⁸

⁵ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012, str. 174.

⁶ LABUS, David. *Japonsko*. Praha: Libri, 2009. Stručná historie států. ISBN 978-80-7277-426-5. str. 81.

⁷ Charter Oath: JAPANESE HISTORY. *Encyclopædia Britannica* [online]. 30.3.2018 [cit. 2018-08-05]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/event/Charter-Oath>.

⁸ INOUE, Kyoko. *MacArthur's Japanese Constitution: a linguistic and cultural study of its making*. Chicago: University of Chicago Press, 1991. ISBN 0-226-38391-1..

Hlavním centrem struktury ústavy se stal císař, který byl vždy klíčovým bodem v historii Japonska, a právě skrze osobu císaře si tyto politici okolo Itóa mohli udržet více moci a kontrolovat žádost veřejnosti po účasti na ní. Bylo vytvořeno Ministerstvo pro záležitosti dvora – Kunaišó (宮内省), které nespádalo pod pravomoci kabinetu a tím udržovalo také chod císařského dvora odděleně od státních institucí. Roku 1885 byla obnovena pozice ministra vnitra – naidaidžin (内大臣), v tomto případě překládaný jako „lord strážce pečeti“.⁹

V dubnu 1888 byla vytvořena Tajná rada – Súmicuin (枢密院) – nejvyšší poradní orgán císaře, její prvotní úlohou byla kontrola návrhu ústavy, dále tlumočení císařovy vůle. Její členové byli vybíráni kabinetem a samotná rada stála mimo jakoukoliv kontrolu. Ve skutečnosti měli nejvyšší moc jakožto poradci císaře, jejich moc měla být omezená, nesměli zasahovat do práce kabinetu, ale prakticky členové tajné rady často současně zastávali také posty ministrů. Tato situace se začala postupně řešit až v první polovině 20. století. Prvním předsedou tajné rady se stal Hirobumi Itó, když se vzdal svého postu premiéra ve prospěch Kijotaky Kurody.

Úlohou sestavení ústavy Meidži byli pověřeni členové starší rady genró – Hirobumi Itó, který stál v čele, dále například Kowaši Inoue, Kentaró Kaneko, Mijodži Itó, Tomomi Iwakura. Jako poradci ze zahraničí se na tvorbě podíleli například Hermann Roesler, Rudolf von Gneist nebo Lorenz von Stein.

Během let 1886–1888 byly předloženy vypracované návrhy ústavy. Finální návrh Itóa byl předložen v dubnu 1888 a Ústava velkého japonského císařství byla slavnostně vyhlášena císařem Meidži 11. února 1889 v den výročí založení státu legendárním císařem Džinmuem (神武天皇) 660 před n.l. V tento den císař daroval Ústavu premiéru Kurodovi v uzavřené společnosti několika set hostů. Ústava vešla v platnost 29. listopadu 1890.

2. Ústava velkého japonského císařství – Ústava Meidži

Ústava velkého japonského císařství se skládá z úvodu, císařského slibu, císařského vyhlášení ústavy (dohromady téměř 1 000 slov), 76 článků a 7 kapitol (přibližně 2 500 slov). Kapitoly jsou následující: Císař (17 článků), Práva a povinnosti subjektu (15),

⁹ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012, str. 174.

Císařský zákonodárný úřad (22), Ministři a státní rada (2), Soudy (5), Finance (11), Doplnující pravidla (4).

Úvod Ústavy Meidži zdůrazňuje postavení a božský původ císaře, a že právě díky jeho osobě se jeho poddaní mohou těšit blahobytu. Císař jim tímto dává dar ústavy. Úvod ústavy zní: *Díky slávě našich předků nastoupivše na Trůn dědičné posloupnosti nepřerušené po věky věků, s přáním podporovat blahobyt a umožnit rozvoj morálních a intelektuálních schopností Našich milovaných poddaných (...) vyhlášíme tímto (...) základní zákon Státu, abychom projevíli zásady, kterými se hodláme řídit při Našem konání, a ukázali, čemu se mají Naši potomci a Naši poddaní i jejich potomci navždy podřizovat.*¹⁰

Ústava ustanovuje dvoukomorový parlament rozdělený na Horní sněmovnu – Kizokuin, a Dolní sněmovnu – Šúgiin. Horní sněmovna se skládala ze členů císařského dvora, šlechty a lidí jmenovaných císařem. Dolní komora byla volena dospělými muži, kteří splnili stanovenou výši daní (15 jenů na rok¹¹), to odpovídalo zhruba 5 % dospělé mužské populace. Tyto volební podmínky byly uvolněny roku 1900 a 1919. Od roku 1925 k volbám mohli všichni dospělí muži. Pravomoci parlamentu dle ústavy byly minimální, pokud se obě komory nedokázaly shodnout, platily zákony a rozpočty předcházející a tím si svou pozici a moc dokázala udržet oligarchická vláda.

Ústava Meidži obsahuje také občanská práva lidu jako svoboda vyznání, rovnost v armádě a úřadech, je jim umožněn přístup do armády a námořnictva, v rozmezí zákona je jim umožněna svoboda projevu, svoboda pohybu, právo podávat petice, právo na poštovní tajemství, osobní vlastnictví, svoboda vyznání a poddaní mohou být zatčeni pouze na základě práva. Mezi povinnosti například patří, že všichni podléhají daním.

2.1 Pruská ústava – kapitola třetí císař

Struktura ústavy Meidži byla vytvořena na základě pruského modelu a na základě konzultace s německými právníky během roku 1882 – 1883. V té době stálo Pruské království v čele Německé říše, jak je ustanoveno v ústavě Německé říše z roku 1871 kapitole 4 Předsednictví, článku 11: *Předsednictvo Federace náleží pruskému králi, který*

¹⁰ Cit in. REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012, str. 272.

¹¹ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012, str. 176.

*nese titul německého císaře. (...)*¹². Dále se tato kapitola ústavy Německé říše zabývá pravomocemi císaře svolávat a rozpouštět říšský sněm.

Pruské království se stalo konstituční monarchií roku 1848 a pruská ústava z 31. ledna 1850 obsahovala 119 článků, ze kterých se 17 článků zabývalo panovníkem (článek 43 – článek 59). V pruské ústavě se pravomocemi a povinnostmi vladaře zabývá kapitola 3 – Král.

43. Nedohtnutelnost královny osoby.

44. Odpovědnost ministrů králi.

45. Král je jediný výkonný. Jmenování ministrů. Vyhlášení zákonů.

46. Král je vrchním velitelem.

47. Jmenovací pravomoc do armády a veřejné služby.

48. Vyhlášení války. Mírové smlouvy. Obchodní smlouvy.

49. Pravomoc omilostnění. Výjimka v případě ministra. Zákaz potlačení vyšetřování.

50. Udělování řádů a vyznamenání. Právo ražby mincí.

51. Svolávání a rozpouštění komor. Vyhlášení nové volby.

52. Právo odročit komory.

53. Dědictví koruny.

54. Plnoletost krále. Přísaha krále.

55. Král má zakázáno vládnout cizím říším.

56. Vláda regenta v případě královi nezletilosti.

57. Volby regenta. Řízeno ministry státu.

58. Pravomoci a přísaha regenta.

*59. Roční renta z lesů a panství.*¹³

Propracovanější a specifikovanější verzi všech článků z pruské ústavy můžeme najít právě v ústavě Meidži, která tyto články adaptovala. Články jsou upraveny, aby lépe vyhovovaly japonské kultuře. Císař je označen jako posvátný a je zdůrazňována jeho nepřerušovaná linie v rámci učení šintó a je vyzvedáván také v rámci konfuciánského učení.

¹² Překlad autora, Constitution of the German Empire, dostupné z: http://germanhistorydocs.ghi-dc.org/docpage.cfm?docpage_id=2780.

¹³ Překlad autora, CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF PRUSSIA str. 200. dostupné z: https://www.jstor.org/stable/1009032?seq=18#metadata_info_tab_contents.

Na rozdíl od pruského krále, japonský císař nemá v ústavě specifikovanou roční rentu ani právo ražby mincí. Dále do ústavy Meidži nebyl zahrnut ani článek 55, který vladaři zakazuje vládnout cizím říším.

2.2 Kapitola první ústavy Meidži: Císař

V ústavě Meidži se císařem zabývá již první kapitola s názvem Císař, jež je tvořena 17 články popisující především pravomoci japonského císaře.

První tři články ústavy definují osobu císaře a v rámci tradice šintoistického učení je zdůrazněn jeho nepřerušovaný božský původ, který sahá až ke sluneční bohyni Amaterasu. Dále se v těchto článcích odráží také konfuciánské učení, císař je zdůrazňován jakožto osoba otce národa, a proto zasluhuje veškerou úctu a lojalitu svých poddaných.

Článek 1: *Velkému japonskému císařství vládne císař z nepřerušené císařské linie.¹⁴*

Článek 2: *Císařský trůn se předává v linii mužských následníků tak, jak je ustanoveno v Zákonu o záležitostech císařského dvora.*

Článek 3: *Císař je posvátný a nedotknutelný.*

Články 4 až 9 ustanovují jistá mírná omezení osobě císaře, jehož neomezená moc by měla podléhat požadavkům ústavy. Dále definují vztah císaře a parlamentu a ustanovují proces vydávání a kontroly zákonů.

Článek 4: *Císař je hlavou císařství, má svrchovanou moc, kterou uplatňuje dle požadavků ústavy.*

Článek 5: *Císař uplatňuje svou zákonodárnou moc se souhlasem parlamentu.*

Článek 6: *Císař schvaluje zákony, spravuje jejich oznámení a vykonávání.*

Článek 7: *Císař svolává zasedání parlamentu, kontroluje zasedání, ukončení, odročení zasedání a může rozpustit Dolní komoru – Šúgiin.*

Článek 8: *Císař udržuje veřejné bezpečí, v nezbytných situacích, pokud parlament nezasedá, tak v zájmu udržení veřejné bezpečnosti a odvrácení veřejné katastrofy vydává císař císařský edikt.*

¹⁴ Překlad autora. Originál viz. 大日本帝国憲法全文 [online]. Dostupné na: <http://www.tanken.com/meijikenpo.html>. (pokud není uvedeno jinak).

(2) Tento císařský edikt bude předložen na dalším zasedání parlamentu, a pokud jej sněmovna neodsouhlasí, pak bude pro budoucí použití prohlášen vládou jako nevhodný.

Článek 9: *Císař vydává a schvaluje nařízení nezbytná pro správu zákonů, zachování veřejného míru a pořádku a nařízení pro podporu blahobytu subjektů. Nicméně, žádné z vydaných nařízení nijak nezmění stávající zákony.*

Posledních 8 článků první kapitoly popisují další pravomoci císaři a poslední článek je vymezen pozici regenta a jeho pravomoci.

Článek 10: *Císař organizuje, jmenuje a odvolává jednotlivé civilní i vojenské složky vlády a určuje jejich mzdy. Zvláštní výjimky ustanovené v této ústavě či jiných zákonech musí být v souladu s příslušnými ustanoveními.*

Článek 11: *Císař je vrchním velitelem armády a námořních sil.*

Článek 12: *Císař rozhoduje o organizaci jednotlivých složek a jejich aktivním a rezervním množství v armádě a námořnictvu.*

Článek 13: *Císař vyhlašuje válku, uzavírá mír a smlouvy.*

Článek 14: *Císař má stanné právo.*

(2) Podmínky a účinky stavu obléhání budou v souladu se zákonem.

Článek 15: *Císař uděluje šlechtické tituly, postavení, řády a jiná čestná vyznamenání.*

Článek 16: *Císař uděluje amnestii, omilostnění a nařizuje snížení, komutaci trestů a rehabilitaci.*

Článek 17: *Regentství je zřízeno v souladu s ustanovením Zákona o záležitostech císařského dvora. (2) Regent ve jménu císaře bude využívat jeho pravomoc.*

Ústava byla označena jako dar císaře lidu Japonska a ústavně má císař vymezené výsadní právo ji měnit. Článek 4 uděluje císaři suverenitu a formálně spojuje všechny moci – výkonnou, soudní a zákonodárnou v osobě císaře. V ústavě Meidži se dále nacházejí další omezení císaře, co se týče legislativy a rozpočtu, které podléhají souhlasu parlamentu, jak je uvedeno například v článku 5 a v kapitole 6 o financích, článek 64,

který zní: *Výdaje a příjmy státu vyžadují souhlas parlamentu prostřednictvím ročního rozpočtu. (2) (...).*¹⁵

Ústava Meiji prošla dlouhým procesem přípravy, přesto ale některé články mohou být diskutabilní ve skutečnosti, zda ústava ustanovuje za nejvyšší autoritu sama sebe nebo osobu císaře. Ve článku 3 je císař označen jako nedotknutelný. V článku 4 je ale specifikováno, že císař využívá své moci v souladu s nařízením ústavy. Dále císař vydává zákony se schválením parlamentu, jak je uvedeno v článku 55, ministři císaři radí ohledně věcí státu a nová ustanovení vyžadují podle druhého odstavce tohoto článku podpis ministra, ale právě tito ministři jsou do své funkce dosazováni císařem, takže v praxi má císař ústavně zaručenou neomezenou moc.

*Článek 55: Příslušní ministři státu poskytují rady císaři a jsou za ně odpovědní. (2) Všechny zákony, císařská nařízení a císařské edikty jakéhokoliv druhu, které se vztahují ke státním záležitostem, vyžadují podpis ministra státu.*¹⁶

Když Hirobumi Itó cestoval po světě, aby sestavil návrh ústavy, tak se snažil co nejvíce inspirovat ústavami západních mocností, které byly v dané době na vyšší úrovni. Kromě inspirace se snažil do návrhu zapojit japonskou kulturu a vyzdvihnout císaře, který měl vždy důležitou roli v historii Japonska. To bude pravděpodobně jeden z důvodů, proč se články často popírají – snaha zapojit do ústavy západní demokracii v protikladu k nedotknutelnému císaři. Dalším z důvodů bude také fakt, že přestože by měl mít císař neomezenou moc, tak reálně se u moci drželi právě ti politici, kteří ústavu vypracovali.

3. Poválečná ústava

Japonsko bylo označeno jako první země v Asii, která měla sepsanou moderní ústavu. Ústavu Meiji však nemůžeme označit jako demokratickou, spíše je označovaná jako pseudo-konstituční. Na druhou stranu ústavu Japonska z roku 1947 můžeme označit jako první z demokraticky napsaných ústav v Asii. Tato ústava byla vytvořena po druhé světové válce za okupace Japonska americkou armádou.

¹⁵ Překlad autora, The Constitution of the Empire of Japan. *National Diet library, Japan: Birth of the Constitution of Japan* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.ndl.go.jp/constitution/e/etc/c02.html#s6>.

¹⁶ Překlad autora, The Constitution of the Empire of Japan (1889), dostupné z: <https://history.hanover.edu/texts/1889con.html>.

Okupace Japonska začala v srpnu 1945, hlavní velitel okupačního štábu generál MacArthur se v Japonsku vylodil 30. srpna 1945 v Acugi u Tokia. Poté, co byla podepsána kapitulace 2. září 1945, měla okupační správa několik cílů: demokratizaci, demilitarizaci a decentralizaci Japonska. Jako hlavní reformní kroky si ustanovili: udělení volebního práva ženám, podporu odborů, zavádění liberálních principů do japonského vzdělání, reformu soudního systému a demokratizaci ekonomických institucí.¹⁷ Mezi své první kroky nezahrnuli vytvoření nové ústavy, a proto změnu ústavy Meidži dostali na starost japonští politici.

První pokus o změnu ústavy Meidži zahájil 25. října 1945 Kidžuro Šidehara a do čela tvorby nového návrhu se postavil Džodži Macumoto. V únoru 1946 byl předložen upravený návrh označovaný jako Macumotův návrh, který ústavu Meidži téměř nezměnil. Okupační štáb si uvědomil, že Japonci nechtějí, nebo možná nejsou schopni sestavit novou ústavu na základech demokracie a liberalismu. MacArthur proto rozkázal svému štábu sestavit novou ústavu a sám sepsal několik bodů, které chtěl, aby štáb do ústavy zahrnul. Mezi základní tři body patřilo následující:

- *Císař je hlavou státu. / Jeho následnictví je dynamické. / Jeho povinnosti a moc bude uplatňována podle ústavy a bude podléhat základní vůli lidu.*
- *Válka jako svrchované právo národa je zrušeno. Japonsko se jí vzdává jako nástroje k řešení sporů a také jako nástroje k udržování vlastní bezpečnosti. / Náleží vyšším ideálům, které jsou teď v rámci světové obrany a ochrany. / Ani armáda, námořnictvo či letecké síly nebudou nikdy schváleny a nebude jim propůjčeno právo bojovat, ani žádné jiné japonské vojenské složce.*
- *Feudální systém Japonska bude zrušen. / Žádné práva pro aristokracii, kromě císařské rodiny, se nebude dále předávat na další generace. A nebudou zastávat žádnou moc týkající se vlády. / Jako vzor pro rozpočet bude použit britský systém.¹⁸*

Na MacArthurovu návrhu pracovalo 25 členů a byl zpracován pod tlakem během 9 dnů. Okupační správa na návrhu pracovala co nejrychleji, aby nebyla později ovlivněna jinými vlivy, konkrétně především sovětským svazem nebo nežádoucími politickými

¹⁷ BERKOFISKY, Axel. *Japan's post-war constitution: Origins, protagonists and controversies*. 25, dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/24006503>.

¹⁸ Toshiyuki Nishikawa, *The future of the Japanese Constitution: From "MacArthur Constitution" to What?* str.53-54, dostupné z <http://www.surugadai.ac.jp/sogo/media/bulletin/Hikaku17/Hikaku17Nishikawa.pdf>.

stranami Japonska. Poté, co byl návrh dokončen, byl předložen japonské straně ke schválení. Japonsko jako poražený národ nemělo na vybranou a návrh muselo přijmout, byly mu povoleny pouze drobné úpravy.

V MacArthurově týmu pracovali například: politik Milton J. Esman, nebo mladá zastánkyně ženských práv Beate Sirota Gordon¹⁹, která pracovala na části o ženských právech. Kapitulu věnující se císaři dostal na starost poručík Richard Poole.²⁰

V dubnu 1946 byl na 90. zasedání císařského parlamentu přednesen poslední návrh ústavy, který byl po tři měsíce zvažován²¹, a po přidání části o minimálním životním standartu schválen 421 členy Dolní komory a 8 členy odmítnut. Pozměněný návrh 6. října 1946 schválilo 298 členů Horní komory, pouze 2 členové byli proti.

Vyhlášení nové japonské ústavy proběhlo 3. listopadu 1946 a v platnost vešla 3. května 1947. Oficiální název je 日本国憲法 *Nihon koku kenpó* – Ústava Japonského státu.

Úvod poválečné ústavy zní: *My, japonský lid, jednajíce prostřednictvím řádně zvolených zástupců v národním shromáždění, rozhodnutí zajistit pro nás i pro naše příští generace plody mírové spolupráce se všemi národy a dary svobody po celé naší zemi, a vedeni úmyslem už nikdy nedopustit hrůzy války vyvolané jednáním vlády, prohlašujeme, že základním nositelem moci je lid a vyhlášíme tuto ústavu.*²²

Již v úvodu ústavy můžeme vidět změnu k demokratickému pojetí. Je zde zdůrazněno, že v Japonsku vládne japonský lid prostřednictvím volených zástupců. V ústavě Meidži byla zdůrazněna především pozice císaře a jeho nepřerušované linie, díky které se jeho poddaní mohou těšit získaným právům. Dále je již v úvodu zdůrazňován také odpor k válce, na čemž trval MacArthur ve svých základních bodech, Japonsko zde prohlašuje, že bude věřit v mír a lásku celého světa a vzdává se útlu, tyranie a války samotné.

¹⁹ CRISTINE RUSSELL, CRISTINE. The American Woman Who Wrote Equal Rights Into Japan's Constitution. *The Atlantic* [online]. 2013-01-05 [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/sexes/archive/2013/01/the-american-woman-who-wrote-equal-rights-into-japans-constitution/266856/>.

²⁰ Obituary: Richard Poole. *The Japan time* [online]. [cit. 2018-08-10]. Dostupné z: <https://www.japantimes.co.jp/news/2006/03/02/national/obituary-richard-poole/#.W3pvNM4za00>.

²¹ Hlavním důvodem zdlouhavého schvalování byla jazyková bariéra mezi americkým okupačním štábem a japonskými politiky.

²² REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012, str. 272.

Ústava Japonska z roku 1947 začíná císařským výnosem, který je stvrzen státní pečeti, podpisem císaře, podpisem premiéra a ministrů v souladu s článkem 73 Ústavy Meidži, který pojednává o ústavních změnách.

Celá ústava obsahuje zhruba 5 000 slov v 11 kapitolách, které se celkem skládají ze 103 článků. Kapitoly jsou uspořádány následovně: Císař (8 článků), Zřeknutí se války (1), Práva a povinnosti lidu (31), Vláda (24), Kabinet (11), Soudy (7), Finance (9), Lokální vláda (4), Dodatky (1), Nejvyšší zákon (3), Doplňující ustanovení (4).

Parlament vytvořený již spolu s ústavou Meidži měl minimální a omezované pravomoci, spolu s novou ústavou z roku 1947 se Japonsko stalo skutečným demokratickým parlamentním státem. Došlo i k hluboké politické reformě Japonska. Byly zrušeny privilegované skupiny jako byla Tajná rada. Horní komora byla přejmenována na Sangiin (参議院) a obě komory jsou plně voleny občany Japonska starších 20 let, včetně žen. Vláda byla přeorganizována podle britského vzoru, což znamená, že do vlády se dostává většinová strana nebo parlamentní koalice. Dále soudní moc je učiněna nezávislou. A především byla ustanovena velká škála lidských práv inspirovaných zákony západních zemí.

3.1 Ústava japonské státní – kapitola první císař

S novou ústavou se velmi změnilo také postavení císaře. Již první článek ustanovuje císaře za pouhý symbol japonského státu a jednoty japonského lidu. Svou pozici získává z vůle svého lidu, ve kterém se nachází suverenita. Článek 2 ustanovuje císařský trůn dědičným, ale na rozdíl od ústavy Meidži není specifikováno, že je dědičný v mužské linii.

Článek 1 Císař je symbolem Japonského státu a jednoty národa. Jeho pozice je založena na svrchované vůli lidu.

Článek 2 Císařský trůn je dědičný na základě Zákonů císařského paláce schválenými parlamentem.

Článek 3 až článek 6 se zabývají vztahem císaře, popřípadě jeho regenta a parlamentu. V poválečné ústavě je role císaře a parlamentu opačná, císař zcela podléhá rozhodnutím parlamentu, Zákonem o záležitostech císařského dvora a všechny jeho úkony podléhají kontrole parlamentu.

- Článek 3 Všechny úkony císaře týkající se národních záležitostí vyžadují radu a schválení parlamentu, za které parlament nese zodpovědnost.*
- Článek 4 Císař vykonává pouze úkony spojené s národními záležitostmi stanovenými v této ústavě a nemá žádné pravomoci související s vládou.
(2) Císař může delegovat své úkony v záležitostech státu, dle stanovených schválených zákonů.*
- Článek 5 V případě ustanovení regenta bude regent ve jménu císaře vykonávat úkony týkající se státních záležitostí v souladu s ustanoveným Zákonem o záležitostech císařského dvora. V tomto případě bude aplikováno první ustanovení předchozího článku.*

Poslední tři články popisují pravomoci císaře, které podléhají schválení vlády a parlamentu. Bez souhlasu parlamentu císař v těchto oblastech a ostatních záležitostech týkajících se státu nesmí sám jednat.

- Článek 6 Císař jmenuje předsedu vlády navrženého parlamentem.
(2) Císař jmenuje předsedu nejvyššího soudu na základě nominace vlády.*
- Článek 7 Císař, po poradě a schválení vlády, jménem lidu vykonává ve státních záležitostech následující úkony.*
- 1 Vyhlášení změn ústavy, zákonů, vládních nařízení a smluv.*
 - 2 Svolávání parlamentu.*
 - 3 Rozpouštění sněmovny reprezentantů - Šúgiin*
 - 4 Veřejné vyhlášení veřejných voleb do parlamentu.*
 - 5 Osvědčení o jmenování a odvolání ministrů a jiných úředníků stanovených zákonem a ověření generální plné moci a pověřovacích listin velvyslanců a diplomatů.*
 - 6 Udělování osvědčení, udělování amnestie, speciálních omilostnění, vydávání nařízení o snížení a komutaci trestů, pozastavení a obnova práv.*
 - 7 Udělování vyznamenání.*
 - 8 Osvědčení pravosti ratifikačních listin, ustanovených zákonů a dalších diplomatických dokumentů.*
 - 9 Přijímání zahraničních velvyslanců a ministrů.*
 - 10 Plnění slavnostních, ceremoniálních funkcí.*

Článek 8 Žádný majetek ani dar nesmí být předán císařskému paláci, císařský palác nepřijme žádný majetek a také žádný nedaruje bez schválení parlamentu.

V rámci 2. kapitoly nové ústavy císař ztratil svou moc nad vojenskými složkami a celé Japonsko bylo článkem 9 zbaveno práva na válku. Článek 9 zní:

V rámci upřímné snahy o dosažení mezinárodního míru na základě spravedlnosti a řádu se japonský lid navždy zřiká války jakožto suverénního práva národu a použití hrozby či síly jako prostředku k urovnání mezinárodních sporů.

K dosažení cílů, který je zmíněný v předešlém paragrafu, pozemní, námořní a vzdušné síly, stejně jako jiný válečný potenciál nebude nikdy udržován. Právo válečného stavu státu nebude uznáno.

V Ústavě Meidži měl císař téměř veškerou moc ve svých rukou, během okupace Japonska byl oddělen šintoismus od státních institucí, a tak císař ztrácí také svou posvátnost a nedotknutelnost. Svého božského původu se vzdal již při novoročním projevu roku 1946. Císař se tak stal symbolem Japonska a jeho lidu a veškerá suverenita přešla na lid Japonska. Tímto byla posílena moc parlamentu, který má nyní na starost i císaře a císařský dvůr, jež byl předtím postaven mimo.

Současné pravomoci císaře jsou tedy spíše symbolického a reprezentativního charakteru, císař na základě poválečné ústavy reprezentuje zemi, účastní se formálních a ceremoniálních obřadů a formalit, uděluje vyznamenání a osvědčuje nové zákony, amnestie a vládní dokumenty. Je ovšem rozdíl mezi pravomocemi a povinnostmi uvedenými v ústavě a skutečnou mocí či autoritou císaře. Císař Hirohito byl císařem, který podléhal oběma ústavám, ústavě Meidži a po druhé světové válce i ústavě poválečné.

4. Císař Hirohito – Šówa

Císař Hirohito (裕仁), po smrti označovaný jako císař Šówa (昭和), se narodil 29. dubna 1901 a byl nejstarším synem císaře Jošihita (嘉仁), posmrtným jménem Taišó (大正). Kvůli závažným psychickým potížím svého otce se již roku 1921 ve svých 20 letech stal regentem a 25. prosince 1926 se po smrti svého otce oficiálně ujal vlády jako 124. japonský císař. Hirohito byl císařem, který podléhal ústavnímu nařízení obou ústav.

4.1 Vládní období před druhou světovou válkou

Od svých 20. let ve své funkci regenta císaře se postupně připravoval na oficiální převzetí trůnu pod vedením genró, rady starších. Přestože byl stále jen regentem, tak již v této době byl v podstatě považován za skutečného vládce Japonska. Jako regent musel prokazovat schopnosti patřící vládcí země a například již roku 1923 Hirohito po zemětřesení v Kantó vydal své první císařské edikty o stavu nouze.²³ Dalším poradním orgánem císaře se stala Tajná rada Súmicuin, založená po restauraci Meidži roku 1888. Rada měla necelých 30 členů a měla právo udílet císaři rady a právo ratifikovat mezinárodní smlouvy.

Od období Taišó se ve vládě začaly prosazovat militaristické nálady, které nahradily rozvoj parlamentní demokracie, jež započala v období Meidži, moc císaře byla omezena a většinu pravomocí tak získali členové rady genró. Oficiálním nástupem císaře Hirohita na trůn se tato situace nijak nezměnila. V období Šówa se Japonsko potýkalo s finanční krizí, militaristické nálady nabíraly na síle a politici u moci mladého císaře často obcházeli. Docházelo k častému střídání politických stran u moci a střídání premiérů nebylo s císařem nijak konzultováno, přestože toto spadalo ústavně pod pravomoci císaře.²⁴ Sílicí rozbroje uvnitř politických stran umožnily vojenským důstojníkům se prosadit a získat většinu moci. Po roce 1932 se tak vlády ujímají armádní a vojeňští velitelé.²⁵ Do této doby byla moc rovnoměrně rozdělena mezi ozbrojené složky s císařským dvorem, administrativní aparát a parlament. Tyto události postupně vyvrcholily druhou světovou válkou.

Mladému císaři Hirohitovi ve vládě pomáhala malá skupina sedmi politiků, z nichž nejnvlivnější byli Nobuaki Makino, Sutemi Činda a generál Takedži Nara. Tato „dvorní skupina“, jak ji označil Bix, císaře vedla během jeho role regenta a ponechala si vliv i po jeho korunovaci a dále zasahovala do politického dění. Poté, co se Hirohito chopil vlády, tato skupina zrušila například omezení panovnických pravomocí, které bylo vydáno během vlády císaře Jošihita kvůli jeho psychickým nemocem. Tento krok se však ke konci 30. let proměnil v základ císařského kultu.

Po období Meidži se Japonsko snažilo také vymezit vůči západním mocnostem, učenci začali zkoumat japonskou historii a snažili se vyjasnit, co vše definuje japonský

²³ BIX, Herbert P.: *Hirohito a vznik moderního Japonska*, Nakladatelství BB art, 2002, s. 114-115.

²⁴ BIX, Herbert P.: *Hirohito a vznik moderního Japonska*, Nakladatelství BB art, 2002, s. 128.

²⁵ Baruma, Ian. *Zrod moderního Japonska*, Vydavatelství Slovart 2004, s.81.

národ. Hlavním symbolem se stal císař, na kterého právě v období Šówa začali Japonci klást vysoký důraz, a především na jeho „božskost“ a nepřerušenu linii sahající až k bohyni Amaterasu. Císař tak byl označen jako *ikigami* (生き神) – živoucí bůh. Hirohito, který se původně jako regent snažil přiblížit svému národu, se postupně začal japonskému lidu vzdalovat a osoba císaře se tak pro ně stala nedosažitelnou.

Silící nacionalismus a postupně vzrůstající militarismus, obzvláště po vítězství v Čínsko-japonské válce, začal Japonsko ovlivňovat. Roku 1933 Japonsko vystoupilo ze Společnosti národů. Japonsko to nepovažovalo za nic zásadního, západní mocnosti obviňovalo, že se na Japonsko dívají z patra, a že si zaslouží větší respekt a na odchod ze společenství nahlíželo jako na vítězství, a to také díky rozsáhlé armádní propagandě.

Císař Hirohito se snažil navázat na císaře Meidži, neuvědomoval si, že jeho slábnoucí vliv na skutečné rozhodování má kořeny v silící moci vojenských důstojníků, ale naopak viděl chybu v neustálém střídání vlád a politické nestabilitě.²⁶ Role císaře Hirohita ve válečných konfliktech je velmi diskutabilní i v dnešní době. Hirohitovi je často vytýkána pasivita v této oblasti, ale právě během 30. let se císař jednání ohledně vojenských záležitostí vždy účastnil a akce oficiálně schvaloval.²⁷

V polovině 30. let byla vytvořena instituce Císařského velitelství, která měla koordinovat politiky a vojenské akce. Hirohito svolával jednotlivé konference, aby byl seznámen s vývojem bojů. Přestože do jednání velitelů mohl zasahovat, tak se proti jejich rozhodnutí většinou nepostavil.²⁸ Císař byl skrze tuto instituci na základě článku 11 považován za vrchního velitele armády a námořnictva. Císařské velitelství tak jednalo v souladu s „vůlí císaře“, alespoň to si měla veřejnost myslet. Politické strany byly roku 1940 nahrazeny Asociací pro podporu trůnu, která dále prosazovala „národní duchovní mobilizaci“.

Začátkem 40. let se císař zabýval převážně řešením sporů vzniklých během války v Číně. A po nástupu generála Hideki Tódžóa na post premiéra podpořil císař také jeho ambice ohledně další expanze do Číny. Dále kvůli embargu, které Amerika uvalila na dodávky železa a leteckého paliva, císař podpořil také návrh na napadení západních

²⁶ BIX, Herbert P.: *Hirohito a vznik moderního Japonska*, Nakladatelství BB art, 2002, str. 202-203.

²⁷ Svá rozhodnutí často schvaloval velmi obezřetně, a tak býval kritizován důstojníky za svou přehnanou váhavost. Hirohito se většinou stavěl proti útokům v blízkosti hranic se Sovětským svazem a zakázal i některé útoky v Číně. Mnohokrát se stalo, že velitelé jednotek se proto rozhodli postupovat jiným směrem, tyto akce pak císař schvaloval zpětně.

²⁸ BIX, Herbert P.: *Hirohito a vznik moderního Japonska*, Nakladatelství BB art, 2002, str. 257-258.

mocností a Spojených států Amerických.²⁹ Císař se aktivně účastnil konferencí s častými dotazy ohledně útoku na Spojené státy. A po útoku na Pearl Harbor popularita císaře jakožto vrchního velitele jednotek ještě vzrostla.

Po vyhlášení války Spojených států Japonsku se situace ale začala obracet, po několika porážkách v Tichomoří se Japonsko dalo na ústup. Císař se nadále účastnil jednání Císařského velitelství, ale již se aktivně nezapojoval. Návrhy o postupu byly vypracovány vládou a vojenskými veliteli, ty dále odsouhlasila Tajná rada a až finální výnos schvaloval na závěr císař.³⁰ Takto probíhalo schvalování až do konce druhé světové války. I přes pokračující prohry v bitvách byli japonští vojáci ovlivnění propagací ochotni obětovat svůj život ve jménu císaře, který měl božský původ.

Postupné prohry vůči Spojeným státům a hrozba vyhlášení války ze strany Sovětského svazu³¹ rozdělila císařské velitelství na dva tábory. Hirohito se tak musel potýkat s diskuzemi svých rádčů, zda zahájit mírová jednání nebo pokračovat ve válce. Možnost zahájení jednání se začala vážně řešit již v únoru 1945, ale ke kapitulaci se císařské velitelství rozhodlo až v srpnu 1945 po americkém atomovém útoku na Hirošimu a Nagasaki.

Císař dne 15. srpna 1945 vyhlásil v celostátním rozhlase kapitulaci Japonska a vysvětlil důvody, které k ní vedly. Dále vyzýval k vytvoření míru pro další generace. Kapitulace byla podepsána 2. září 1945.

4.2 Císař Hirohito po skončení druhé světové války

Po podepsání kapitulace byli hlavní aktéři zatčeni a předvedeni před soudní tribunál. Velkou otázkou však zůstávalo, co podniknout se samotným císařem, a jaká vlastně byla jeho skutečná role ve válce. Zda císaře obvinít z válečných zločinů a soudit, nebo jej zprostit obvinění. Na základě ústavy byl císař vrchním velitelem a do roku 1941 se aktivně účastnil konferencí velitelství, ale po roce 1941 byl považován spíše za pouhou loutku. Na druhou stranu to byl císař, který měl finální hlas v rozhodnutí o kapitulaci Japonska a podepsání Postupimské deklarace, která vedla k ukončení války.

²⁹ Baruma, Ian. *Zrod moderného Japonska*, Vydavatelství Slovart 2004, str. 101-102.

³⁰ Falk, Stanley L. *Organization and Military Power: The Japanese High Command in World War II* [online], The Academy of Political Science, 1961, Dostupné na: <http://www.jstor/stable/2146538>, str. 4-6.

³¹ Vyhlášení války Japonsku Sovětským svazem proběhlo 8. srpna 1945.

Jaká byla role císaře ve válce a jaký by měl být jeho osud? Jedním z názoru bylo, že by císař měl převzít odpovědnost a abdikovat, s touto možností počítala i samotná japonská rodina.³² V japonské společnosti se někteří dokonce přikláněli k možnosti, že toto bude konec samotné císařské instituce. Na druhé straně se objevili tací, kteří císaře podporovali, jelikož to byl právě on, který přijal podmínky Postupimské konference a ukončil válku, proto by měl nadále vládnout a dodržovat Postupimskou deklaraci. K této možnosti se přiklonil také generál MacArthur a rozhodl se z císaře vytvořit symbol nového Japonského státu a skrze jeho autoritu zajistit kontrolu a postupnou demokratizaci.³³ Pokud by se přiklonil k první možnosti, bylo by dle jeho názoru Japonsko nezvladatelné³⁴ a hrozily by vzpoury.

Císař nebyl postaven před soudní tribunál díky přimluvě generála MacArthura, a také díky výpovědi obžalovaných, kteří tvrdili, že císař neměl žádný podíl na vyústění konfliktů. Císař se měl dle základních bodů MacArthura stát symbolem národa a měl být polidštěn. Skutečnost, že císař měl přijít o své „božství“, byl iniciován i samotným císařem Hirohitem, který tímto krokem chtěl zlepšit vztahy se západními zeměmi, sám byl navíc nespokojen s tím, jak byl jeho božský původ zneužit během války.

Hirohito se 1. ledna 1946 ve veřejném projevu zřekl svého božského původu. Projev měl pozitivní ohlas v západních velmocech a byl považován za významný krok k demokratizaci Japonska. Tento krok ze strany císaře dále umožnil také okupační správě reformovat Japonsko, aniž by musela přistoupit k radikálním činům. Co se týče japonské veřejnosti, část byla tímto projevem šokována a někteří dokonce dále věřili, že císař je ikigami. Někteří již před projevem ztratili své iluze, že japonský císař je opravdu potomkem bohů a zaujímá speciální postavení, ale díky tomuto proslovu mohli své názory otevřeně vyslovit, aniž by za to byli potrestáni.

Hlavním cílem bylo v duchu demokratizace převést v ústavě svrchovanou moc z císaře na lid. Veškeré politické pravomoci tak spravuje lid prostřednictvím volených zástupců ve vládě nebo se smí přímo vyjadřovat prostřednictvím veřejného referenda.

Pro Japonskou veřejnost si císař Hirohito udržel svou oblíbenost a k popularitě mu pomohly i jeho obnovené cesty po Japonsku, kde se setkával s lidmi z válkou postižených oblastí. Do médií se začaly dostávat také informace a fotografie z císařova soukromého života, což instituci císaře přiblížilo japonskému lidu. Na základě poválečné ústavy císař

³² Baruma, Ian. *Zrod moderného Japonska*, Vydavatelství Slovart 2004, str. 122 -123.

³³ BIX, Herbert P.: *Hirohito a vznik moderního Japonska*, Nakladatelství BB art, 2002, str. 417-420.

³⁴ Baruma, Ian. *Zrod moderného Japonska*, Vydavatelství Slovart 2004, str. 122.

přenechal politické pravomoci vládě a soustředil se především na své symbolické a reprezentativní úlohy.

4.3 Změna postavení císaře

Po srovnání obou ústav můžeme vyčíst, že v ústavě Meidži má císař nejvyšší postavení a ústavně je to právě on, kdo všechna rozhodnutí parlamentu schvaluje a drží výkonnou moc. V poválečné ústavě je tomu právě naopak, a císař jako symbol již nemá žádnou politickou moc a všechna jeho rozhodnutí podléhají schválení parlamentu. Na základě článku 8 císařská rodina bez schválení nemůže ani přijmout dar od velvyslanců.

Cunejasu Takeda z Keio Univerzity ve svém článku³⁵, ve kterém se zabývá tím, zda se císařova pozice opravdu změnila z vladaře na pouhý symbol, vyjádřil, že většina učebnic a textů uvádí, že svrchovanost byla v poválečné ústavě přenesena z císaře na japonský lid a císařova pozice a pravomoci se zcela změnily. S tímto vyjádřením ale Takeda nesouhlasí. Takeda uvádí, že od vyhlášení ústavy Meidži v roce 1889 až do současnosti císař aktivně využil své politické moci pouze jednou, a to, když ukončil druhou světovou válku.³⁶ Takeda ve svém článku porovnává reálnou moc císaře se změnou v ústavě.

Jelikož císař své pravomoci legalizované v ústavě Meidži nevyužíval a většina rozhodnutí byla učiněna vládou, a císař je jen schválil, tak neměl japonský politický systém problém se tak rychle přizpůsobit nové ústavě. Takeda také uvádí, že císař během období Meidži nikdy neměl pravomoci absolutního vladaře. Samozřejmě, že již ústava Meidži byla sepsána s cílem přiblížit se západním mocnostem a jisté pokusy o demokratizaci se v ní odráží. O absolutní monarchii nemůže být řeč, Japonsko se s ústavou Meidži stává konstituční monarchií a císař tak měl pravomoci rozhodnutí parlamentu kontrolovat. Že těchto pravomocí nevyužil, nemění nic na skutečnosti, že tyto pravomoci měl a okupační správa se musela ujistit, aby v nové ústavě byly tyto pravomoci přesunuty na parlament, který reprezentuje lid.

V nové poválečné ústavě jsou pravomoci císaře právně omezeny, ale z praktického hlediska císař pokračuje ve vykonávání stejné role jako tomu bylo i v období Meidži. Císař tehdy měl ústavně veškerou moc a svrchovanost ve svých rukou, ale jelikož ji téměř nevyužíval, tak byl stejně jako dnes spíše symbolem.

³⁵ Did the Emperor of Japan really fall from being a ruler to a symbol?.

³⁶ TAKEDA, Tsuneyasu. *Did the Emperor of Japan really fall from being a ruler to a symbol?* [online]. Dostupné na: http://ronbun.apa.co.jp/images/pdf/2009jyusyou_saiyuusyu_english.pdf.

Při nahlédnutí do historie Japonska zjišťujeme, že skutečnou moc měli císaři od 7. do 9. století, kdy opravdu vládli a rozhodovali o dění v zemi. Ostatní císaři byli většinou jen loutkami v rukou významných rodů, které získaly moc přes sňatkovou politiku a regentství. Později, když se k moci dostala vojenská šlechta, stal se z císaře znovu pouhý symbol a skutečná moc se přenesla na šógunát. Až na konci tokugavského šógunátu se objevila myšlenka obnovy moci císaře, a během restaurace Meidži byl ústavně ukotven jako arahitogami – potomek bohů a absolutní vládce, ve skutečnosti ale všechna rozhodnutí projednával s poradci.

5. Zákon o záležitostech císařského dvora

Zákon o záležitostech císařského dvora – Kóšicu Tenpan (皇室典範) byl sestaven roku 1947 a jedná se o soubor zákonů, které specifikují nástupnictví na trůn, členství v císařské rodině a další záležitosti týkající se císařské rodiny a císařské rady.

Zákon o záležitostech císařského dvora nahradil roku 1947 Zákon o záležitostech císařského dvora z roku 1889, který doplňoval ústavu Meidži, tyto nové zákony jsou podřízeny poválečné ústavě, jež dále rozšiřují.

Tento zákon z roku 1947 byl vytvořen vládou premiéra Jošidy Šigerua a je rozdělen do pěti kapitol. Celkem obsahují 37 článků a dvě dodatečné ustanovení.

5.1 Kapitola 1. Následnictví na císařský trůn

První kapitola Zákonu o záležitostech císařského dvora se věnuje následnictví na japonský císařský trůn. První článek tohoto zákona doplňuje poválečnou ústavu podmínkou, že na japonský trůn mohou usednout pouze mužští potomci. Tato kapitola se dále věnuje pořadí, ve kterém jsou legitimní dědici seřazení. Dále článek 3 této kapitoly uděluje pravomoc císařské radě, ve výjimečných případech, toto pořadí změnit.

Článek 1. *Císařský trůn je dědičný v mužské císařské rodové linii.*³⁷

Článek 2. *Císařský trůn je předáván členům císařské rodiny podle následujícího pořadí:*

1. *Nejstarší syn císaře*
2. *Nejstarší syn nejstaršího syna císaře*
3. *Další potomci nejstaršího syna císaře*

³⁷ Překlad autora, The Imperial House Law. *The Imperial Household agency* [online]. [cit. 2019-01-30]. Dostupné z: <http://www.kunaicho.go.jp/e-kunaicho/hourei-01.html> (pokud není uvedeno jinak).

4. Druhý syn císaře a jeho potomci

5. Další potomci císaře

6. Bratři císaře a jejich potomci

7. Strýci císaře a jejich potomci

V případě, že žádný člen císařské rodiny nespadá pod body předcházejícího odstavce, trůn bude předán členovi císařské rodiny, který je nejbližší k rodinné linii. Na základě předchozích dvou odstavců bude dána přednost staršímu členu rodiny.

Článek 3. *V případě, že císařský dědic je postižen nevléčitelnou nebo závažnou chorobou, může dojít ke změně pořadí nástupnictví v rámci rozhodnutí Císařské rady a v souladu s pořadím uvedeným v předchozích odstavcích.*

Článek 4. *Po úmrtí císaře se císařský následník okamžitě ujímá trůnu.*

5.2 Kapitola 2. Císařská rodina

První čtyři články druhé kapitoly se věnují spíše etiketě označení členů císařské rodiny. Článek devět a deset omezuje práva hlavních členů císařské rodiny v otázce rodiny a to konkrétně znemožňuje císařské rodině adoptovat. Císařská rodina na základě těchto článků spadá pod kontrolu císařské rady. Další články se zabývají právem členů císařské rodiny na zřeknutí se tohoto statutu a kontrolují rovněž status ženy a jejich potomků v různých situacích.

Článek 5. *Císařovna (Kógó, 皇后), císařovna matka (Taikótaigó, 太皇太后), císařovna vdova (Kótaigó, 皇太后), císařský princ (Šinnó, 親王), manželka císařského prince (Šinnóhi, 親王妃), císařská princezna (Naišinnó, 内親王), Ó (王), manželka Ó (王妃), dále Džoó (女王) jsou členové císařské rodiny.³⁸*

Článek 6. *Legitimní děti a vnoučata císaře v legitimní linii jsou označováni jako Šinnó v případě mužského dědice a v případě ženského dědice jako Naišinnó. Legitimní potomci císaře od třetí generace v mužské linii budou nazýváni Ó v případě mužského dědice a Džoó v případě ženského dědice.*

Článek 7. *V případě nástupu Ó na trůn, jeho bratři Ó a sestry Džoó se mimořádně stanou Šinnó a Naišinnó.*

³⁸ Překlad autora, Kóšicu tenpan. *E-Gov: Denši seifu no sógó madoguči* [online]. [cit. 2019-01-30]. Dostupné z: http://elaws.e-gov.go.jp/search/elawsSearch/elaws_search/lsg0500/detail?lawId=322AC000000003.

Článek 8. *Syn císaře, který je císařským následníkem, je nazýván Kótaiši (皇太子) a v případě, že Kótaiši není, pak císařským nástupcem se stává vnuk císaře, jenž je nazýván Kótaison (皇太孫).*

Článek 9. *Císař a členové císařské rodiny nemohou adoptovat.*

Článek 10. *Instituce císařovny a sňatek kteréhokoliv mužského člena císařské rodiny bude předložen před Císařskou radou.*

Článek 11. *Naišinnó, Ó a Džoó, po dovršení 15 let mohou na základě vlastní vůle být Císařskou radou zbaveni statusu člena císařské rodiny. Kromě výše zmíněného případu Šinnó (s výjimkou Kótaiši a Kótaison), Naišinnó, Ó nebo Džoó ve speciálním případě nebo nevyhnutelných okolnostech z rozhodnutí Císařské rady mohou upustit status člena císařské rodiny.*

Článek 12. *Pokud se žena z císařské rodiny provdá za někoho mimo císařskou rodinu či císaře, ztratí svůj status člena císařské rodiny.*

Článek 13. *Pokud se princ Šinnó nebo Ó zřeknou statusu člena císařské rodiny, pak ve stejnou dobu o tento status přichází také jejich manželky, přímí potomci a jejich manželky s výjimkou žen, které jsou provdány za jiné členy císařské rodiny. Nicméně v případě jejich přímých potomků může být císařskou radou rozhodnuto jim status člena císařské rodiny ponechat.*

Článek 14. *V případě ženy, která se do císařské rodiny přivdala a vdala se za Šinnó nebo Ó, se může po smrti svého manžela statusu člena císařské rodiny zříct na základě své vlastní vůle. Žena zmíněná v předešlém paragrafu po smrti svého manžela může o status člena císařské rodiny ve speciálních případech přijít z rozhodnutí císařské rady. V případě, že se žena zmíněná v prvním paragrafu rozvede, ztrácí status člena císařské rodiny.*

Pravidla prvního a následujících paragrafů se vztahují na ženy provdané za ostatní členy císařské rodiny, zmíněné v předešlých člancích.

Článek 15. *Osoby mimo císařskou rodinu a jejich potomci se nemohou stát členy císařské rodiny, pokud se ovšem nejedná o ženu, která se stane císařovnou nebo se neprovdá za člena císařské rodiny.*

5.3 Kapitola 3. Úřad regenta

Pokud nastane situace, ve které by bylo znemožněno nástupu právoplatného dědice na japonský trůn, ustanovuje třetí kapitola Zákona o záležitostech císařského dvora post

regenta. Tato kapitola popisuje za jakých okolností regent přebírá povinnosti vladaře a určuje pořadí vhodných osob na tento post. Opět i tato kapitola uděluje právo císařské radě kontrolovat úřad regenta a dohled nad případnými změnami.

Článek 16. *V případě nedospělosti císaře bude zřízen úřad regenta. V případě, že je císař postižen závažným onemocněním, ať mentálním nebo fyzickým nebo existuje závažná překážka omezující výkon jeho povinností ve státních záležitostech, bude na základě rozhodnutí císařské rady zavedeno regentství.*

Článek 17. *Post regenta zaujme plnoletý člen císařské rodiny na základě následujícího pořadí:*

1. *Kótaiši nebo Kótaison*
2. *Šinnó nebo Ó*
3. *Císařovna*
4. *Císařovna vdova*
5. *Císařovna matka*
6. *Naišinnó a Džoó*

V případě čísla 2. předcházejícího paragrafu, bude uplatněno pořadí následnictví na trůn a v případě č. 6. stejného odstavce bude uplatněno pořadí následnictví na trůn s patřičnými úpravami.

Článek 18. *V případě, že regent, nebo předpokládaná osoba na post regenta trpí závažnou nemocí, mentální nebo fyzickou, nebo existuje závažná překážka, může císařská rada regenta nebo pořadí na regenta změnit v souladu s pořadím stanoveným v předchozím článku.*

Článek 19. *Pokud se z důvodu nedospělosti či z důvodů jiných překážek zmíněných v předchozím paragrafu osoba v pořadí na regenta nemůže postu zhostit, tak se regentem stane další člen císařské rodiny v pořadí. Tento post regenta nebude předán zmíněné osobě, která měla přednost, ačkoli dovrší plnoletosti nebo se zbaví překážek bránících se postu chopit. Výjimkou je situace, kdy zmíněná osoba nese titul Kótaiši nebo Kótaison.*

Článek 20. *V případě, že je překážka zmíněná v druhém paragrafu článku 16. odstraněna, bude post regenta zrušen s rozhodnutím Císařské rady.*

Článek 21. *Během aktivního období regentství regent nemůže být objektem žaloby. Avšak, právo na toto jednání tímto není nijak narušeno.*

5.4 Kapitola 4. Plnoletost, Čestné tituly, Ceremonie nástupu na trůn, Císařský pohřeb, Záznamy císařské linie a císařské mauzoleum

Čtvrtá kapitola se opět zabývá spíše formálními ustanoveními. V této předposlední kapitole je sepsáno oslovení členů císařské rodiny a ceremoniální náležitosti, které jsou spjaty s výměnou císařů na japonském trůnu. Zajímavý je článek 22, ve kterém je plnoletost císaře ustanovena na věk 18 let, přestože občané Japonska ze zákona dosáhnou dospělosti až ve věku 20 let.³⁹

Článek 22. Plnoletost císaře, Kótaiši a Kótaison je stanovena na 18 let.

Článek 23. Čestný titul císaře, císařovny, císařovny matky a císařovny vdovy je „Heika“ (陛下)

Čestný titul ostatních členů císařské rodiny, kteří nejsou zmíněni v předešlém odstavci, je „Denka“ (殿下)

Článek 24. Když dochází k předání trůnu, je uspořádána ceremonie nástupu na trůn.

Článek 25. Po smrti císaře bude uspořádán císařský pohřební rituál.

Článek 26. Záležitosti týkající se rodiny císaře a členů císařské rodiny budou zaznamenány v Záznamech císařské linie.

Článek 27. Hroby císaře, císařovny, císařovny matky a císařovny vdovy se nazývají Rjó (陵, císařské mauzoleum), hroby ostatních členů císařské rodiny se nazývají Bo (墓). Záležitosti týkající se Rjó a Bo spadají samostatně do Záznamů Rjó a Záznamů Bo.

5.5 Kapitola 5. Císařská rada

Poslední kapitola pojednává o císařské radě, která v případě sporů a vzniklých nejasných situací týkající se císařské rodiny rozhoduje o řešení. První články se zabývají složením rady a jednotlivými členy v radě. Kromě členů rady tato kapitola ustanovuje také náhradní členy, kteří budou dosazeni do rady v případě, že některý z původních členů nebude schopen vykonávat své povinnosti. Mimo jiné také ustanovuje délku funkčního období, proces rozhodování a rámec výkonu pravomocí.

Článek 28. Císařská rada se bude skládat z deseti členů. Tito členové se nadále budou skládat ze dvou členů císařské rodiny, prezidentů a viceprezidentů dolní a horní sněmovny, premiéra, předsedy ministerstva pro záležitosti císařského dvora, výše postaveného soudce a soudce nejvyššího soudu. Členové císařské rodiny a soudce,

³⁹ Roku 2022 by měl v platnost vejít zákon, který hranici plnoletosti občanů Japonska posune na 18 let.

s výjimkou soudce nejvyššího soudu, kteří jsou voleni do rady císařského dvora, budou vybráni vzájemnou volbou z řad dospělých členů císařské rodiny a z řad soudců, kteří nezastávají post soudců nejvyššího soudu.

Článek 29. Člen císařské rady, který zastává post premiéra, bude předsedat v čele zasedání této rady.

Článek 30. Dále bude jmenováno deset náhradních členů císařské rady.

Co se týče náhradních členů z řad císařské rodiny a z řad soudců nejvyššího soudu bude s příslušnými změnami aplikováno ustanovení z článku 28. paragrafu 3. Náhradní členové na post předsedy a místopředseda Dolní sněmovny a Horní sněmovny v radě budou voleni vzájemnými volbami z řad členů Horní a Dolní sněmovny.

Počet náhradních členů zmíněný v předcházejících dvou paragrafech bude stejný jako počet členů v radě a pořadí při rozdělení jejich funkcí bude rozhodnuto v době vzájemných voleb.

Náhradním členem v případě předsedy vlády bude ministr vnitra, který je na základě ustanovení zákona o kabinetu pověřen dočasně vykonávat funkce premiéra. Zástupce předsedy císařské rady vybírá předseda vlády z úředníků císařské rady.

Pokud se objeví překážka, která brání členovi rady vykonávat svou funkci, nebo je nedostupný, náhradní člen bude vykonávat v jeho nepřítomnosti jeho povinnosti.

Článek 31. Co se týče předsedy, místopředsedy a členů Dolní sněmovny zmíněných ve článku 28. a předcházejícím paragrafu, budou v případě rozpuštění sněmovny a v době výběru nástupců jednotlivě zaujímat pozice, jako tomu bylo v době rozpuštění.

Článek 32. Funkční období členů rady, kteří jsou členy císařské rodiny, náhradní členové a soudci, s výjimkou soudců nejvyššího soudu, je ustanoveno na čtyři roky.

Článek 33. Císařskou radu svolává předseda rady. Rada císařského dvora musí být svolána, pokud o to požádají alespoň čtyři nebo více členů. Dále v případech, jako je uvedeno ve článku 3., článku 16 paragraf 2, článku 8 a článku 20.

Článek 34. Rada císařského dvora nesmí zahájit rokování a vydávat rozhodnutí, pokud se jí neúčastní alespoň 6 členů.

Článek 35. Na základě článku 3., článku 16. paragrafu 2., článku 18. a článku 20. rozhoduje při jednání rady císařského dvora většina hlasů, a to nejméně dvou třetin přítomných členů. Ve všech ostatních případech rozhoduje většina přítomných.

V případě rovnosti hlasů na základě předchozího ujednání bude rozhodnutí učiněno předsedou rady.

Článek 36. Člen rady se nesmí podílet na rozhodnutí v oblastech, ve kterých dochází ke střetu zájmů.

Článek 37. Rada císařského dvora vykonává pouze pravomoci ustanovené tímto Zákonem o záležitostech císařského dvora a dalšími schválenými zákony.

5.6 Doplnkové ustanovení

Doplnková ustanovení Zákona o záležitostech císařského dvora spojují platnost tohoto zákona spolu s poválečnou ústavou Japonska a zdůrazňují, že status člena císařské rodiny je platný podle nařízení uvedeném v tomto zákoně a legitimní následníci jsou pouze v mužské linii.

Tento zákon vstupuje v platnost dnem vynucení Japonské ústavy

Současní členové císařské rodiny budou považováni za členy císařské rodiny podle tohoto platného zákona. Na základě platnosti ustanovení článku 6 budou v legitimní mužské linii považováni za právoplatné potomky.

6. Ústavní systém Spojeného království Velké Británie a Severního Irska

Spojené království Velké Británie a Severního Irska je státním zřízením unitární konstituční parlamentní monarchie, ve které má výkonnou, zákonodárnou a soudní moc v rukou britský monarcha, jež je také současně hlavou státu. Od roku 1952 do současnosti je hlavou Spojeného království a také hlavou Britského společenství národů královna Alžběta II.⁴⁰ Pravomoci panovníka jsou však od roku 1689, kdy byl přijat zákon o deklaraci práv⁴¹, omezeny ve prospěch svrchovanosti parlamentu. Panovník si ovšem udržuje svou svrchovanou moc v případě krizových situací.

6.1 Ústava Velké Británie

Jednou z nejdůležitějších otázek je, jak správně definovat ústavu. Na základě odpovědi na tuto otázku se můžeme rozhodnout, zda Velká Británie ústavu vlastní nebo

⁴⁰ Anglicky celým jménem Elizabeth Alexandra Mary Windsor.

⁴¹ English Bill of Rights 1689 – zákon ustanovuje základní práva občanů na předání petice vladaři, definuje situace, ve kterých musí monarcha zažádat o souhlas parlamentu apod.

ne. Může se totiž vyskytovat názor, že britská ústava neexistuje, a to z toho důvodu, že Velká Británie nemá jednotnou psanou podobu ústavy *moderního* typu, která převládá ve většině zemí vlastnicích ústavu.

Anglický pamfletista a revolucionář Thomas Paine sepsal svou představu *moderní ústavy* v díle *Rights of Men* (1791), podle které ústava musí obsahovat čtyři základní prvky: musí mít reálnou podstatu (jedná se o dokument), ústava je předchůdcem vlády (je tvořena lidem a vládu definuje a omezuje), je komplexní (plně popisuje pravomoci a povinnosti vlády), jedná se o základní ústavní zákon.⁴² *Ústavu moderního typu* – jakožto dokumenty, které definují a omezují pravomoci orgánů státní správy a nabývají účinnosti jako základní právo – přijala většina států.

Do kontrastu k *moderní ústavě* je postavena *tradiční ústava*. Německý filozof G. W. Hegel specifikoval, že ústava není pouze instituční ustanovení, ale odráží kulturu a zvyklosti daného státu.⁴³ Tudíž vytvoření ústavy nikdy neproběhlo, není to něco, co můžeme vytvořit podle návodu, ale jedná se spíše o kulturní artefakt vycházející z národního ducha, a stejně jako jazyk se neustále vyvíjí a mění. Stejně smýšlel také irský politický teoretik Edmund Burke, který politickou ústavu viděl jako „propojené dědictví“ vycházející z činů našich předků a předávané na naše potomky.⁴⁴ Naši povinností je tedy respektovat již vytvořené státní organizace, které se musíme snažit dále vylepšovat a uchovat, pokud však tyto organizace nejsou zcela zastaralé. Burke v reakci na francouzskou revoluci roku 1789 upozorňoval, že nesmíme náhle odebrat všechny odvěké tradice a pravidla a sepsat úplně novou ústavu. Tímto způsobem bychom ztratili směr, kterým se dále ubírat a současně bychom ztratili i vlastní identitu. Ústava musí vycházet ze zkušeností vlády minulé a ze všech překážek, díky kterým se vyvíjela. Ústava je spojením těch, kteří žijí, kteří žili a těch, kteří se teprve mají narodit.⁴⁵ Podle Burkeho představou čím méně ústavních zákonů bylo v ústavě sepsáno, tím lepší ústavou byla. A to proto, že zákony posilují pouze model chování a nejsou spjaty s tradicemi. *Moderní* psaná ústava popisuje pouze základní pravidla při rozhodování vlády a ambice státu, ale neodráží skutečnou podstatu vlády. Jedná se spíše o „fasádu“ zakrývající tvrdou realitu.⁴⁶

⁴² LOUGHLIN, Martin. *The British constitution: a very short introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2013. Very short introductions. ISBN 978-0-19-969769-4. str. 10–11.

⁴³ LOUGHLIN, Martin. *The British constitution: a very short introduction*. str. 8.

⁴⁴ Tamtéž, str. 8.

⁴⁵ Tamtéž, str. 9.

⁴⁶ Tamtéž, str. 12.

Moderní ústava funguje jako pomocný nástroj vlády při nejrůznějších postupech a veřejném rozhodování. Dále by měla plnit také funkci symbolu jednoty a identity. V *tradiční ústavě* nenajdeme tak přesné vedení, jelikož *tradiční* model vychází především ze zvyků a praxe minulé spíše než z oficiálních schválených pravidel. Tudíž Ústava by měla být složena z ústavy úřadu vlády (*moderní*), která by měla být v souladu s ústavou státu (*tradiční*).⁴⁷ Taková sepsaná Ústava by splňovala všechny požadavky.

Spojené království v souladu se zvykovým právem psanou ústavu *moderního* typu nemá. Britská ústava není sepsána v jednom dokumentu a zákony související s ustanovením vlády mohou být měněny v rámci Zákonů parlamentu stejně jako běžné zákony.⁴⁸

Moderní ústavy byly adaptovány od konce 18. století, nejčastěji ve spojení s radikální změnou ve společnosti, která se odrážela ve formě vlády,⁴⁹ nejčastěji důsledkem konce války, úspěšných reforem, nebo vzniku nových zemí oddělením od říše. Dokument nové ústavy sloužil jako symbol začátku nové éry. Na konci 18. století neproběhly v Británii žádné větší reformy a ani nebyla prohrána žádná válka, která by ovlivnila politický systém, takže nebyla potřeba se blíže zabývat změnou typu ústavy. Po skončení druhé světové války se britští právníci zabývali ústavami původních britských kolonií, které získaly nezávislost, a tudíž kodifikace ústavy v podobě jednoho psaného dokumentu nebyla prioritou.

6.2 Pravomoci a povinnosti britského monarchy na základě ústavního práva

Formálně má panovník mnoho pravomocí, ale v současnosti je jeho role spíše ceremoniální. Panovník má tři základní práva, která definoval anglický politolog Walter Bagehot – *právo být konzultován, právo doporučit a právo varovat*.⁵⁰ Důsledkem těchto práv jsou pořádány pravidelné schůzky předsedy vlády s monarchou konané jednou týdně, dále probíhá setkání ministrů s monarchou a udělování jeho souhlasu s právními předpisy. Monarcha má však daleko více pravomocí a královských výsad.

⁴⁷ LOUGHLIN, Martin. *The British constitution: a very short introduction.*, str. 13.

⁴⁸ Tamtéž, str. 14.

⁴⁹ Jako příklad můžeme uvést Velkou francouzskou revoluci (1789–1799). Během revoluce došlo k odstranění absolutní monarchie, která byla nahrazena demokratickým systémem ve formě „vlády lidu“.

⁵⁰ What are The Queen's powers?. *Royal Central* [online]. [cit. 2018-10-20]. Dostupné z: <http://royalcentral.co.uk/blogs/insight/what-are-the-queens-powers-22069>.

6.2.1 Královské výsady

Královská výsada je soubor pravomocí, privilegií a imunit ústavně udělených panovníkovi a je jednou z hlavních prvků britské ústavy. Tento soubor pravomocí pochází z doby vlády králů ve středověku a přetrvává dodnes.⁵¹ Nicméně mnoho pravomocí je vykonáváno ministry ve jménu Jejího veličenstva, jako je například vydávání a odjímání pasů. Podle průzkumu BBC News byly tyto královské výsady od roku 1947 využity pouze 13krát, naposledy tomu bylo v roce 1976 (k roku 2005).⁵² Co se týče přímého zásahu královny, tak roku 2010 po všeobecných volbách, ze kterých nezvešel jasný vítěz, apelovala na vládu, že si nepřeje, aby volby proběhly znovu, jelikož toto bylo rozhodnutí lidu, a tudíž musí výsledky voleb vyřešit jiným způsobem.

Královské výsady můžeme rozdělit do tří kategorií: ústavní výsady panovníka, právní výsady koruny a přednostní výkonné pravomoci.⁵³ Ústavní výsady panovníka jsou především tři výše uvedená práva královny – *právo být konzultován*, *právo doporučit* a *právo varovat*. Mezi právní výsady koruny patří například právo začlenit muže do královského námořnictva a právní koncept, ze kterého vyplývá, že koruna se nemůže dopustit ničeho špatného. Do třetí kategorie se řadí pravomoci dříve patřící monarchovi, dnes již přenesené na vládu a ministry.

Dále můžeme rozdělit královské výsady také podle působení na domácí záležitosti a záležitosti zahraniční. Mezi Královské výsady domácí spadají: pravomoc vydávat a odmítnout vydat pasy, dosazování a propouštění ministrů, jmenování královské rady, udělení vyznamenání, jmenování a řízení státních služeb, povýšení důstojníků v ozbrojených složkách, rozpuštění parlamentu, vyhlášení voleb. Mezi královské výsady zahraničních záležitostí spadají právo na vyhlášení války, uzavírání smluv, uznávání cizích států, pověření diplomatů. Dále mezi královské výsady monarchy patří pravomoc nasazení ozbrojených sil ve Spojeném království i zahraničí, královská výsada udělení milosti.

Mezi další neobvyklejší královské výsady spadá například vlastnické právo na jesetery, všechny labutě na řece Temži, delfíny a velryby v mořích spadající pod území

⁵¹ BARTLETT, Gail a Michael EVERETT. The Royal Prerogative. *House of Commons library*. 2017, 34. dostupné z <http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN03861/SN03861.pdf>. str.3.

⁵² Q&A: Royal Prerogative. *BBC.com* [online]. 15 February 2005 [cit. 2019-01-15]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/4267761.stm.

Dále například roku 2005 ministr vnitra využil královské výsady a odepřel vydání dvou pasů.

⁵³ BARTLETT, Gail a Michael EVERETT. The Royal Prerogative. *House of Commons library*. 2017, 34. dostupné z <http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN03861/SN03861.pdf>. str.5.

Spojeného království. Na monarchu se také nevztahuje daňová povinnost, ale přesto královna daně platí.⁵⁴

Není zcela jasné, které pravomoci spadají pod královské výsady. Podle britského ústavního teoretika A. V. Diceyho všechny pravomoci koruny, které nejsou ustanoveny zákonem, jsou královské výsady. Na druhou stranu podle anglického právníka sira Williama Blackstona jsou královské výsady pouze speciální výsady, které má monarcha nad a před všemi ostatními osobami, tedy mimo běžný zákon. A tudíž se jedná pouze o pravomoci, které má jen monarcha sám, a nezahrnuje tak i pravomoci, které má společně se svým lidem.⁵⁵

Vláda Velké Británie ustanovila, že kromě stávajících výsad nemohou být vytvořeny nové královské pravomoci. Některé z tradičních výsad se staly nadbytečnými a nepředpokládá se jejich opětovné použití, jako například královská výsada povinného povolání mužů do královského námořnictva. Některé pravomoci byly přerozděleny mezi ministerstva. To ovšem neznamená, že by tyto královské výsady byly zrušeny.

V období krize, války nebo nestandardní situace jsou královské výsady rozsáhlejší.⁵⁶ Královské výsady umožňují ve jménu Jejího veličenstva v době krize využívat nejrůznějších prostředků, jako je například konfiskace majetku s následným odškodněním nebo i bez budoucího odškodnění.⁵⁷ Dále v období krize může královna využívat také pravomocí, které mají současně pod správou ministerstva.

Žádná z královských výsad není absolutní a může být zpochybněna. V případě konfliktu královské výsady a práva, převládá psané právo, podle soudního rozhodnutí „*Case of proclamation*“ z roku 1611, které omezilo pravomoci monarchy.

6.2.2 Pravomoci panovníka

Pravomoci monarchy vycházející z královských výsad, na rozdíl od oficiálních královských výsad můžeme pravomoci monarchy rozdělit do specifitějších úseků. Pro

⁵⁴ HODGSON, Camilla. The Queen's complicated tax status — explained. *Business insider* [online]. 6. listopad 2017 [cit. 2019-02-07]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/paradise-papers-explainer-queen-exempt-tax-2017-11>.

⁵⁵ BLACKSTONE, William. Commentaries on the Laws of England (1765–1769). *Lonang Institute* [online]. [cit. 2018-12-20]. Dostupné z: <https://lonang.com/library/reference/blackstone-commentaries-law-england/bla-107>.

⁵⁶ Civil Contingencies Act 2004.

⁵⁷ Během druhé světové války došlo například ke konfiskaci a zničení ropných polí společnosti Burham Oil, které bylo následně přislíbena kompenzace Sněmovnou lordů.

lepší orientaci pravomoci rozdělíme podle pole využití: politické pravomoci, soudní pravomoci, pravomoci týkající se ozbrojených složek a ostatní pravomoci.

V současnosti královna využívá především své ceremoniální role, pokud by však došlo ke krizi, zneužívání vládní nebo politické moci, může královna využít svého postavení hlavy státu a aktivně využít svých pravomocí.

Politické pravomoci

Mezi osobní výsady monarchy patří jmenování premiéra, monarcha ovšem musí jmenovat takového kandidáta, který je v pozici, aby mohl získat většinu hlasů sněmovny. Po parlamentních volbách je v pravomoci panovníka jmenovat za předsedu vlády jakéhokoli britského občana, v období rezignace předsedy jmenuje jeho nástupce. Dále mezi pravomoci monarchy patří odročení a svolávání parlamentu. Zákon o parlamentu z roku 2011 ustanovil funkční období parlamentu na 5 let a tím stanovuje termíny pro parlamentní volby. Tímto zákonem byl zrušen zákon z roku 1715, z čehož vyplývá, že byla zrušena také královská výsada rozpouštět parlament.⁵⁸ Zrušení této královské výsady nicméně nebylo oficiálně odsouhlaseno parlamentem a není ani legislativně zpracováno.

Další pravomocí je královský souhlas, královna svým podpisem uděluje souhlas s návrhy zákonů z parlamentu a podpisem je uvádí v platnost. Má také právo odmítnout vydání svého královského souhlasu. Už od 16. století britský monarcha osobně nepodepisoval návrhy zákona. Posledním monarchou, který osobně uděloval souhlas, byla královna Viktorie roku 1854.⁵⁹ Posledním monarchou, který využil své pravomoci odmítnout schválení zákona parlamentu, byla roku 1708 královna Anna Stuartovna. Dále je panovníkovou pravomocí sekundární legislativa, jako je vytváření *Order in council* – zákony vytvořené královnou po konzultaci s ministry či předsedou vlády⁶⁰ a zákony týkající se koruny.

Panovník má právo vyhlásit válku, stejně jako uzavírat mír. V současnosti je vyhlášení války doménou předsedy vlády a parlamentu a monarcha tuto pravomoc může využít pouze v krizové situaci. Výkonná moc při podpisu mezinárodních smluv stále spadá pod výsadní pravomoci monarchy. Zákon z roku 2010 však dále kodifikoval

⁵⁸ BARTLETT, Gail a Michael EVERETT. The Royal Prerogative. *BRIEFING PAPER*. 2017, 17 srpen 2017(03861), 34. str. 14.

⁵⁹ BARTLETT, Gail a Michael EVERETT. The Royal Prerogative. *BRIEFING PAPER*. 2017, 17 srpen 2017(03861), 34. str.15.

⁶⁰ Order in council. *Encyklopédia Britannica* [online]. [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/order-in-council>.

neformální proceduru ratifikace smluv tzv. „*Ponsonby rule*“. Tato kodifikace dává Dolní sněmovně oficiální právo veta a smlouva musí být předložena parlamentu.

Dále má panovník zajištěnou imunitu před stíháním, na monarchu se nevztahuje zákon, je mu nadřazen, a proto nemůže být ani stíhán.

Soudní pravomoci

Dnes jsou pravomoci panovníka v soudní oblasti minimální, většina soudní moci byla převedena na soudce nebo parlament, a královna může běžně využívat pouze královské omilostnění. Královská milost byla původně určena k udělování neprávem obviněných k trestu smrti. Dnes se používá při nápravě justičních omylů, změny rozsudků (propuštění vězňů) a k posmrtnému omilostnění.⁶¹

V případě krize, protiústavnímu jednání vlády, nebo v případě zneužívání politické moci vládou, se královna či král Spojeného království ujímá ústavního rozhodčího řízení, monarcha tedy funguje jakožto nestranný a nezávislý rozhodce.⁶² Tuto povinnost má panovník ve Spojeném království i v ostatních zemích patřících do Britského společenství národů, které si ponechaly britského panovníka jako hlavu státu.

Ozbrojené složky

Co se týče ozbrojených složek, v současnosti královna plní spíše roli poradce generálů a parlamentu, přesto má stále i několik oficiálních funkcí. Královna je vrchním velitelem ozbrojených složek a všichni členové armády a námořnictva při vstupní ceremonii skládají slib věrnosti královně. Dále monarcha jmenuje důstojníky do funkce a může je také odvolávat. Královna a její rodina slouží také jako symbol pro loajalitu a oddanost armádních složek.

Aktivní jmenování a řízení civilních úředníků spadalo oficiálně pod královské výsady, a bylo spravováno komisí pro státní služby, ale podle zákona z roku 2010 má tuto povinnost na starost Ministr pro státní služby, který musel vytvořit nový Kodex státní

⁶¹ Jedno z nejznámějších posmrtných omilostnění bylo uděleno Alanu Turingovi, který během druhé světové války dešifroval nacistické kódy a tím přispěl k rychlejšímu konci války. Turing byl obviněn a usvědčen z homosexuality. Roku 2009 byla vyhlášena omluva a roku 2011 bylo Turingovi uděleno omilostnění.

⁶² Duties, Rights And Powers Of H.M. The Queen. *British Monarchist Society* [online]. [cit. 2018-10-28]. Dostupné z: <https://bmsf.org.uk/about-the-monarchy/the-queen/duties-rights-and-powers-of-h-m-the-queen/>.

služby.⁶³ Zákon vytvořil statutární odpovědnost za výběr do státní správy, který je vykonán na základě spravedlivého a otevřeného výběrového řízení. Jedná se o jeden z příkladů, jak se průběžně může královská výsada změnit na statutární pravomoc. Přesto si monarcha ponechává symbolickou pravomoc pro jmenování úředníků.

Mezi pravomoci panovníka spadá také organizace a rozmístění ozbrojených složek, díky kontrole tohoto rozložení sil může koruna rozhodovat, jak jsou armádní složky používány.

Vyznamenání

Jednou z nejvyužívanějších pravomocí, která patří monarchovi osobně, je udělování vyznamenání. Královna i dnes rozhoduje o udělení rytířského titulu, uvedení do šlechtického stavu, a to jak nedědičného, tak i dědičného apod.

Kromě rytířského titulu uděluje královna také různá občanská vyznamenání, od Řádu podvazků až po Řád královny Viktorie. Může udělovat Řád za zásluhy, nejvyšší civilní vyznamenání v Británii, ve kterém si panovník ponechává naprostou svobodu volby. Královna i královská rodina může udělovat vyznamenání, ocenění, odměny, uznávat úspěchy a hodnoty jednotlivců i významných organizací pro stát.

Ostatní pravomoci

Kromě Spojeného království monarcha působí také jako hlava 15 států Britského společenství národů, stejně jako hlava celého společenství. Od 20. dubna 2018 byla tato úloha na přání královny svěřena princovi Charlesovi, princovi z Walesu.⁶⁴

Panovník se během celého života zabývá studiem státních dokumentů, setkává se s velvyslanci a jednou týdně se setkává s předsedou vlády, mezi jeho povinnosti tak spadá předávání svých zkušeností a nabytých vědomostí. To souvisí s jeho ústavním právem na konzultaci, doporučení a varování. Mezi povinnosti panovníka spadá také zabezpečení následníka trůnu a jeho následné výchovy, aby se mohl ujmout vlády, jakmile nadejde čas nástupu na trůn.

⁶³ The Civil Service Code. *Parliament.uk* [online]. 15. březen 2015 [cit. 2019-01-28]. Dostupné z: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/SN06699#fullreport>.

⁶⁴ WALKER, Peter. Prince Charles to be next head of Commonwealth. *The Guardian* [online]. 20.4.2018 [cit. 2018-11-08]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk-news/2018/apr/20/prince-charles-next-head-commonwealth-queen>.

Mezi další pravomoci patří vydávání a odnětí všech pasů. Dnes je tato pravomoc svěřena ministrům ve jménu Jeho veličenstva, a proto jsou v současnosti všechny britské pasy vytištěny ve jménu Jejího veličenstva královny.

Panovník může vydat příkaz k vydání lodí, aby ve jménu královny sloužily zemi. Naposledy byla tato pravomoc využita roku 1982 během války o Falklandy.

Další důležitou rolí královny je úloha „strážce minulosti“, královna skrze své ceremonie a slavnosti působí jako most s historickými tradicemi. Dále je také opatrovníkem budoucnosti, jakožto vládce a politicky neangažovaná osoba by se měla královská rodina soustředit na dlouhodobá rizika a příležitosti, aby vyvážila zaujetí politických stran v oblasti podnětů krátkodobých.

Jednou z nejdůležitějších úloh panovníka jsou jeho symbolické role. Panovník je symbolem stability, kontinuity a jednoty národa. Vladař reprezentuje monarchii, která funguje nepřerušeně od vlády Karla II. Stuarta (vládl 1660–1685), a přestože se vláda obměňuje, svrchovaný monarcha zůstává a udržuje politické strany v rovnováze. Monarcha tak spojuje funkci hlavy státu a zároveň symbolu národa v jedné osobě. Zároveň lid Velké Británie může vzhlížet ke královské rodině a monarchovi, ke kterému si vytvoří vztah jednodušeji než k vládě, které většinou lid moc nedůvěřuje. Panovník je také morální vůdce národa, a proto musí jít vždy příkladem a sloužit jako správný vzor určující morální standard.

Monarcha Spojeného království Velké Británie a Severního Irska má v rámci konstitučních zákonů poměrně velké množství pravomocí, ale, stejně jako císař Japonska, málokteré pravomoci v současnosti aktivně využívá. V dnešní době královna plní spíše roli symbolu Spojeného království. Pokud by však nastala potřeba nebo krize, má královna právo zasáhnout a aktivně se podílet na rozhodování.

7. Císař Akihito

Císař Akihito (明仁) je pátým potomkem a nejstarším synem císaře Hirohita (Šówa) a císařovny Nagako, pochází ze sedmi dětí, ze kterých pouze dva byli synové. Císař Akihito, původně jménem Cugu Akihito⁶⁵, se narodil 23. prosince 1933 a jako císař

⁶⁵ Akihito: EMPEROR OF JAPAN [BORN 1933]. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2019-09-23].

Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Akihito>.

započal éru Heisei⁶⁶ roku 1989 a vládl až do roku 2019, ve kterém jako první císař v moderních dějinách Japonska abdikoval ve prospěch svého syna, dnes již císaře, Naruhita.

Akihito se od svých mladých let připravoval k nástupu na trůn podle tradičních norem. Od roku 1940 navštěvoval soukromou školu Gakušúin. Během druhé světové války pobýval mimo Tokio a do školy se vrátil v roce 1949. Vzhledem ke změnám, které s sebou přinesla okupace Japonska, se císař začal vzdělávat také v západní kultuře a anglickém jazyce.

Ve svých 18 letech, kdy císař oficiálně dovršil dospělosti, byl jmenován následníkem trůnu. Roku 1959 se Akihito oženil s Šódo Mičikou. Již v této době Akihito přerušil dlouhou tradici, když si vzal za manželku ženu neurozeného původu. Mají spolu tři děti, dva syny Naruhita (od roku 2019 císař Japonska) a Fumihita (dnes již korunní princ), a jednu dceru princeznu Sajako.

Akihito zdědil trůn po smrti svého otce a stal se císařem 7. ledna 1989 a oficiálně byl do funkce uveden 12. listopadu 1990.⁶⁷ Akihito byl prvním císařem, který byl do funkce uveden jako člověk bez božského původu na základě poválečné ústavy. Nástupnické obřady však přinesly vlnu kritiky, jelikož částí obřadu byly tradiční šintoistické rituály, na které někteří pohlíželi jako protiústavní, jelikož na základě článků 20 a 89 má být šintoismus odloučen od politiky. Celá situace však byla uklidněna po vydání prohlášení mluvčím vlády, že tyto rituály jsou pouze obřadní a nesnaží se císaři navrátit božství.⁶⁸

Akihito zdědil trůn po svém otci, v jehož jménu byla vedena druhá světová válka. Akihito již na počátku své vlády chtěl sblížit císařskou rodinu s běžnými občany Japonska,⁶⁹ snažil se o nápravu škod a konfliktů způsobených během druhé světové války. Dále se Japonsko během vlády Akihita potýkalo s finanční krizí a prasknutí bublinové ekonomiky, v 90. letech se na veřejnost dostaly politické skandály a korupce Liberálně demokratické strany. V této době obyvatelé Japonska poněkud neoplývali důvěrou

⁶⁶ Heisei – podle znaků nastolení míru, mír všude. Po druhé světové válce bylo největším přáním nastolení míru a harmonie. Tajemní a později předseda vlády Keizó Obuči představil jméno éry pro císaře Akihita a vysvětlil původ jeho významu. Název éry byl odvozen z čínské věty 内平らかに外成る oslavující vládu moudrého čínského císaře Šuna a věty 地平らかに天成る mír na zemi a v nebi.

⁶⁷ Akihito: EMPEROR OF JAPAN [BORN 1933]. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2019-09-23]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Akihito>.

⁶⁸ BIX, Herbert P.: hirohito a vznik moderního Japonska str. 524.

⁶⁹ SAMUELS, Richard, J. Japan in 1989: Changing Times [online]. University of California Press 1990, in *Asian Survey* vol. 30. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/2644771>, s. 2.

v politické osoby. Císař Akihito si ovšem dokázal získat srdce japonského lidu. Akihito, jako symbol Japonska, se snažil během období své vlády sblížit císařskou rodinu se svým lidem a veřejně vyjadřoval svou podporu. Velké sympatie získal především během dvou velkých přírodních katastrof, roku 1995 po zemětřesení v Kóbe, a především roku 2011 po zemětřesení v oblasti Tóhoku a následné havárii jaderné elektrárny ve Fukušimě.

Císař na základě poválečné ústavy má především symbolickou roli a mezi jeho úlohy patří veřejné novoroční projevy a proslovy v den jeho narozenin, to jsou jediné příležitosti, kdy císař oslovuje svůj lid. Výjimkou se stala období hluboké krize. Poprvé japonský lid oslovil císař Hirohito (císař Šówa) ve svém novoročním projevu v rádiu, ve kterém se vzdal božství. Druhým takovým vysíláním určeným lidu byl projev Akihita v televizi 20. března 2011 po havárii ve Fukušimě, ve kterém vyjádřil svou podporu, a že ve svých modlitbách je se svým lidem. Lid, který neměl dostatečné informace o situaci a byl vyděšen, projev velmi uklidnil. Toto vysílání zvýšilo Akihitovu oblíbenost u japonského lidu. „... *Císař již není vnímán jako božstvo, ale jako symbol, který mohou všichni Japonci respektovat...*“⁷⁰ Japonský lid byl dojat císařovým vybraným a elegantním projevem. Mnoho Japonců pohlíželo na císařskou rodinu jako by žili v jiné sféře, jiném světě, ale právě císař Akihito dosáhl ve svých upřímných projevech podpory lidu. Jednání Akihita během tohoto jeho vládního období připomnělo nejen japonskému lidu, že císař je nedílnou součástí Japonska. Císař Akihito se své role jako symbol japonského národa a jednoty lidu zhostil výborně. Akihito se stal symbolem nejen Japonska, ale také naděje a jistoty pro svůj lid, ve kterém vyvolával pocit bezpečí.

8. Abdikace japonského císaře

Císař Akihito byl velmi oblíbený pro svou svědomitost a projevenou laskavost i pro své vystupování a plnění povinností co by symbolu. O úmyslu císaře abdikovat se objevily první zmínky již roku 2010, ty byly ale rázně popřeny. Později se v červenci 2016 v televizi NHK objevily spekulace, že císař chce abdikovat, ale opět byly vládou popřeny. Dne 8. srpna 2016 měl Akihito projev v televizi týkající se 70. výročí ukončení druhé světové války, Akihito dále zmínil, že již za dva roky bude Japonsko oslavovat

⁷⁰ Cit. In Emperor Akihito: A bulwark against a sea of troubles. *The guardian* [online]. [cit. 2019-08-10]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/theobserver/2011/mar/20/observer-profile-emperor-kihito>.

30. rok éry Heisei, tudíž 30leté výročí jeho vlády. Konec jeho projevu pravděpodobně šokoval celý japonský lid. Na konci svého projevu Akihito naznačil úmysl abdikovat. Konec projevu Akihita zněl: „*Již jsem překonal 80 let svého života a jsou zde chvíle, kdy již pociťuji nejrůznější omezení, například můj fyzický stav. V posledních několika letech jsem začal přemítat nad svými roky ve funkci císaře a rozjímal jsem nad svou rolí a mými povinnostmi císaře v nadcházejících dnech. Začal jsem přemýšlet nad nevyhnutelnou budoucností. Co bych měl učinit, zda nebude obtížné zvládnout tyto mé povinnosti, tak jako jsem je plnil až doposud? Co by bylo nejlepší pro naši zemi a národ, a také pro členy císařské rodiny, kteří budou následovat. Již jsem starší osmdesáti let a zdraví zatím mám. Ale postupně se mé zdraví zhoršuje. Obávám se, že již nedokážu plnit své povinnosti s nasazením celého svého těla i duše jakožto symbol státu a národa tak, jak jsem je plnil doposud. Nemyslím si, že je možné neustále redukovat císařovy úkony v otázce státu a jeho povinností jakožto symbolu státu. Z hloubi svého srdce doufám ve vaše porozumění.*“⁷¹

Akihito podstoupil operaci srdce a také léčbu rakoviny prostaty a jeho zdravotní čas se následkem vyššího věku postupně zhoršuje. Císař se proto ve svém projevu rozhodl naznačit úmysl abdikovat a předat tak japonský trůn svému synovi. Vedly se spekulace, že císař sám chtěl také uvést do pohybu snahu o změny Zákona o záležitostech císařského dvoru a modernizovat tento zákon. Objevily se i názory, že císař měl v úmyslu započít také debaty kolem problému nástupnictví a otázky nástupu žen na japonský trůn.

Císař je považován pouze za symbol národa a jeho jednoty bez jakékoliv politické moci. Dokonce toto nepřímé prohlášení o úmyslu abdikace mohlo být považováno za konfliktní s výrokem ústavy, a tudíž i jako protiústavní jednání. Podle japonských zákonů je císař povinen sloužit své zemi až do smrti a je mu zakázáno požadovat odstoupení ze své funkce.

Podle průzkumu veřejného mínění majorita dotazovaných sympatizovala s rozhodnutím císaře abdikovat.⁷² Většina se shodla na tom, že císař Akihito byl dobrým císařem a své povinnosti plnil plnohodnotně, a pokud se již fyzicky necítí dobře, tak si zaslouží odpočinek. Aby však císař mohl abdikovat, nestačí pouze sympatie lidu, bylo zapotřebí podstoupit i legální změny. Předseda vlády Šinzó Abe po projevu císaře

⁷¹ Japan's Emperor Akihito says health is failing and hints at abdication. *The guardian* [online]. [cit. 2019-08-15]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2016/aug/08/japans-emperor-kihito-health-abdication-rare-tv-address>.

⁷² Tamtéž.

prohlásil, že vláda pečlivě zváží všechny možnosti týkající se změn zákonů a článků týkajících se následnictví, aby se takovéto situaci v budoucnu předešlo a zajistil se hladký průběh.

Podle profesora Naotaky Kimizuki z Univerzity Kantó Gakuin měl předseda vlády čtyři možnosti, jak se postavit vůči přání císaře abdikovat. Zaprvé – vláda mohla abdikaci zamítnout a císař by musel nadále zůstat na japonském trůnu. Další dvě možnosti byly v dané situaci nejpravděpodobnější, a to, že abdikace bude zamítnuta a k císaři bude ustanoven regent dle pořadí stanovené v kapitole 3 Zákona o záležitostech císařského dvora. Taková to varianta se již vyskytla v minulosti, kdy byl císař Hirohito ustanoven regentem svého otce. Třetí možností bylo, že se vláda rozhodne ke změně Zákona o záležitostech císařského dvora a upraví či vytvoří zákon týkající se abdikace a odstoupení císaře z funkce. Poslední, a velmi nepravděpodobnou možností bylo, že se vláda rozhodne k celkové změně tohoto zákona.

Projev císaře Akihita vnesl obavy především do řad zastánců tradičního směru, kteří se obávali, že diskuze ohledně abdikace císaře Akihita dále rozpoutá debaty kolem změny zákonů týkajících se nástupnictví, a mohly by vést dokonce až ke změně zákona o následnictví v mužské linii. Jiní se obávali, že tyto diskuze povedou nejen ke změně či modernizaci zákonů a nařízení týkající se následnictví císaře a císařské rodiny, ale povedou až k razantnějším celkovým změnám ústavy. Snahy o změnu samotné ústavy se staly v 21. století velmi aktuálním tématem.⁷³ Sám premiér Šinzó Abe se snažil prosadit změnu ústavy a mnoho konzervativců s touto snahou souhlasí, jelikož ústavu vytvořenou americkou okupační radou vidí jako zostuzení japonského národa.

V červnu 2017 byl v parlamentu schválen zákon o umožnění abdikace císaře Akihita. Rozhodnutí o abdikaci a definitivní datum odstoupení Akihita z funkce císaře bylo také jednomyslně odsouhlaseno císařskou radou, která byla svolána poprvé za dvacet pět let. Toto rozhodnutí bylo prodiskutováno parlamentem, a dne 1. prosince 2017 jej oznámil předseda vlády Abe během speciálního televizního panelu. Bylo rozhodnuto, že císař ukončí éru Heisei ke 30. dubnu 2019 a 1. května⁷⁴ započala nová vláda císaře

⁷³ Část japonské veřejnosti a politiků se domnívá, že japonská ústava by měla být aktualizována.

Myšlenkové směry týkající se změny ústavy můžeme rozdělit do 3 skupin: Kaikenron – zastává názor, že ústavu je potřeba celou přepsat v duchu Japonska na základě starých tradic, Kakenron/Šukenron – ústavu je potřeba aktualizovat, jelikož je více než 70 let stará a není tudíž zcela aktuální, Gokenron – chtějí ústavu zachovat, tak jak je. Třetí skupina se bojí, že by mohla nová verze ústavy odstranit článek 9.

⁷⁴ Změna jména éry je v Japonsku velkou událostí a jméno éry se používá častěji než gregoriánský kalendář. Začátek éry byl naplánován na květen, protože na jaře začíná v Japonsku akademický rok, náboř do firem apod.

Naruhita a éry Reiwa.⁷⁵ Abe dále prohlásil, že vláda vynaloží veškerou snahu k tomu, aby abdikace císaře i nástup jeho syna na trůn proběhla bez jakýchkoliv komplikací a s požehnáním japonského lidu.

Někteří politici se obávali, že abdikace by mohla vést k minulým praktikám excísařů a emeritní císař by nadále zpoza scény kontroloval politické směry a důležité události, a tím by mohl podkopávat symbolický status nového císaře Naruhita.⁷⁶ Korunní princ Fumihito se otce zastal a prohlásil, že císař se chce vzdát všech svých povinností císaře, a že v žádném případě se vláda nemusí obávat „duálního úřadu“. Fumihito doufal, že bude císaři Akihitovi umožněna abdikace, aby si konečně po dlouhé vládě a těžkých zdravotních komplikacích mohl dopřát zasloužený odpočinek a ve zbývajícím životě řádně relaxovat. Fumihito dále komentoval, že rád převezme bratrovy povinnosti, co by korunního prince a s patřičnými konzultacemi se svým bratrem ho bude na trůnu podporovat.

8.1 Obřad abdikace Jeho veličenstva císaře⁷⁷

Dne 30. dubna 2019 tak došlo k první abdikaci japonského císaře v moderních dějinách Japonska, první za posledních 200 let. Posledním císařem, který abdikoval, byl císař Kokaku roku 1817.

Před zahájením oficiálního obřadu císař navštívil svatyni umístěnou v císařském paláci, během této návštěvy byl oblečen v tradičním oranžovém šatu, aby spravil své předky a šintoistická božstva o svém sestupu z císařského trůnu ve věku 85 let.⁷⁸

Oficiální abdikační ceremonie proběhla v úterý 30. dubna 2019 v jednom ze sálů císařského paláce v Tokiu. Obřad započal v 17 hodin, komoří přinesli do sálu státní a císařskou pečeť a dva ze tří posvátných pokladů Japonska, meč kusanagi no curugi

⁷⁵ OSAKI, Tomohiro. Japan sets date for Emperor Akihito's abdication as April 30, 2019. *The Japan times* [online]. [cit. 2019-09-21]. Dostupné z: <https://www.japantimes.co.jp/news/2017/12/01/national/emperors-abdication-date-confirmed-april-30-2019/#.Xe7bQJNKi01>.

⁷⁶ Japan's Emperor Akihito to abdicate in April 2019. *The Irish times* [online]. [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: <https://www.irishtimes.com/news/world/japan-s-emperor-akihito-to-abdicate-in-april-2019-1.3312050>.

⁷⁷ Taiirei seiden no gi, 退位礼正殿の儀.

⁷⁸ Japonský císař Akihito po 30 letech opustil trůn. *E15.cz* [online]. [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/zahranicni/japonsky-cisar-akihito-po-30-letech-opustil-trun-1358472>.

a klenot jasakani no magatama.⁷⁹ Jako první se slova ujal předseda vlády Šinzó Abe, který jménem japonského lidu vyjádřil úctu a vděk za všechny roky jeho vlády, za dodávání odvahy a naděje japonskému lidu a podpory projevené v těžkých časech.

Po předsedovi vlády se ke slovu dostal císař Akihito se svou manželkou císařovnou Mičiko po boku, oba oblečení v šatech západního stylu. Ve svém posledním proslovu jakožto japonský císař nejprve poděkoval předsedovi vlády za vlídná slova, která pronesl v zastoupení japonského lidu a dále pokračoval slovy:

„Dnes ukončuji své povinnosti jakožto císař.

Od doby, kdy jsem před třiceti lety usedl na trůn, jsem své povinnosti, co by císaře vykonával s hlubokou vírou a úctou k lidem a považuji se za velmi šťastného, že jsem byl toho schopen. Upřímně děkuji všem, kteří mě přijali a podporovali při výkonu mé funkce jakožto symbolu tohoto státu.

Společně s císařovnou upřímně z celého srdce doufám, že nová éra Reiwa, která začne zítřejším dnem, bude obdobím míru a stability. A z celého srdce se modlím za mír a štěstí pro celý lid Japonska a lidí celého světa.“⁸⁰

Po císařském projevu komoří odnesli pečetě a klenoty, ze sálu postupně odešel císař s císařovnou, císařská rodina a všichni ostatní. Tímto obřadem Akihito oficiálně zakončil svou třicetiletou vládu a éru Heisei, formálně zůstal panovníkem až do půlnoci 30. dubna 2019. Obřadu se zúčastnilo na 300 lidí, včetně předsedy vlády, císařské rodiny, předsedů a mluvčích parlamentních komor a nejvyššího soudu. Obřad byl také živě vysílán v televizi.

Akihito od 1. května 2019 získal formálně titul emeritní císař (上皇陛下, džóokó heika) a jeho manželka Mičiko titul emeritní císařovna (上皇后, džóokógó). Od tohoto data se nadále nebudou účastnit oficiálních veřejných událostí jakožto reprezentanti státu.

8.2 Významné abdikace v moderní historii

Dne 1. prosince 1936 král Spojeného království Edward VIII oznámil v rádiu svému lidu, že abdikoval ve prospěch svého mladšího bratra, aby se mohl oženit s Wallis

⁷⁹ Tyto klenoty spolu se zrcadlem jata no kagami představují symboly moci císaře. Klenoty byly uschovány ve schránkách a zabalené v látce, jejich skutečnou podobu mohou vidět pouze císař a vybraní kněží.

⁸⁰ Akihito thanks Japanese public in final speech as emperor. *The asahi shimbun* [online]. [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: <http://www.asahi.com/ajw/articles/AJ201904300052.html>.

Simpsonovou⁸¹, do které se zamiloval.⁸² Edward VIII prohlásil „*Shledávám nemožným, abych nadále nesl toto těžké břemeno odpovědností a abych plnil své povinnosti krále tak, jak bych chtěl, bez podpory ženy, kterou miluji*“, po necelém jednom roce své vlády abdikoval a přijal titul vévody z Windsoru.⁸³ Jednalo se o první královské oznámení v rádiu, a veřejnost, která sotva o tomto královském skandálu věděla, to velmi šokovalo. Záznam vysílání je zaznamenán společností BBC a dodnes je považován za jedno z nejdůležitějších vysílání 21. století.

Abdikace krále ve Spojeném království byla pro veřejnost velkým šokem, ale celá abdikace se vyřešila poměrně rychle a bez zbytečných diskuzí. Na druhou stranu ve Spojeném království se zákony týkající monarchy dají měnit stejně jako klasické zákony, pokud jsou odsouhlaseny většinou parlamentu a průběžně se vyvíjí podle toho, jak si to doba žádá. Dalším prvkem, který jistě hrál roli v rychlejší řešení této abdikace, je skutečnost, že na trůn mohou usednout i ženy, a britská královská rodina je početnější. Když se Edward přihlásil do královského námořnictva na začátku 1. světové války, sám prohlásil: „*Jaký je v tom rozdíl, když mě zabijí? Král má další tři syny.*“⁸⁴

Roku 2013 ve prospěch syna abdikovala také královna Beatrix z Nizozemska.⁸⁵ Po 33 letech vlády ve svých 75 letech předala trůn svému synovi Willemu Alexandrovi, který je dle jejích slov již připraven vládnout, a na trůn by měla nastoupit mladší generace. Nizozemsko má praxi v abdikaci monarchů, královna Beatrix byla již třetím monarchou v řadě, který abdikoval ve prospěch svého potomka, a tudíž abdikace královny pro lid Nizozemska nebyla žádným překvapením, dokonce byla její abdikace jistým způsobem očekávána.

Roku 2013 šokoval veřejnost ve svém projevu také papež Benedict XVI, který se rozhodl rezignovat na svou funkci. Byl tak prvním papežem od roku 1294, který

⁸¹ Wallis Simpson byla členkou vyšší americké vrstvy a v době, kdy se seznámila s tehdy ještě princem Edwardem, byla již jednou rozvedená a momentálně podruhé vdaná. Edward se do Wallis zamiloval, ale ani jeho rodiče ani vláda takový sňatek nechtěla povolit. Když se později stal králem, neměl v úmyslu se Wallis vzdát.

⁸² Edward VIII Abdication speech. *BBC* [online]. [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/historyofthebbc/anniversaries/december/edward-viii-abdication-speech>.

⁸³ Cit in Edward VIII. *Biography* [online]. [cit. 2019-10-21]. Dostupné z: <https://www.biography.com/royalty/edward-viii>.

⁸⁴ Cit in Edward VIII. *Biography* [online]. [cit. 2019-10-21]. Dostupné z: <https://www.biography.com/royalty/edward-viii>.

⁸⁵ Dutch Queen Beatrix abdicates in favour of son. *BBC* [online]. [cit. 2019-10-30]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-22348160>.

rezignoval ze své vlastní vůle.⁸⁶ Moderní post papeže je tradičně držen osobou od jejího zvolení až do její smrti. Papež do tří týdnů odstoupil ze své funkce a během dvou dalších týdnů byl zvolen nový papež Francis.

8.3 Korunovace nového císaře Naruhita⁸⁷

V únoru 2017 na tiskové konferenci, půl roku po televizním projevu Akihita, Naruhito oznámil, že přes stále trvajících překvapení z otceva oznámení je připraven ke splnění svých povinností jako následník trůnu. Dlouho se spekulovalo, zda se na korunního prince Naruhita nepřesune pouze část císařských povinností nebo zda nezaujme roli regenta. V létě 2017 již byl oficiálně schválen zákon povolující Akihitori abdikovat a korunní princ Naruhito se tak 1. května 2019 ve svých 59 letech stal 126. japonským císařem.

Ceremoniální korunovace (Sokui no rei) císaře Akihita byla odložena na 22. října 2019. Nový císař a císařovna nejprve v 9 hodin započali soukromý obřad Kašikodokoro omae no gi, během kterého navštívili šintoistickou svatyni v císařském paláci, oděni v tradičním bílém oděvu, aby informovali božstva a předky o nadcházející obřadu nástupu na trůn. Hlavní ceremonie začala v jednu hodinu v císařském paláci v pokoji borovice. Císař byl oděn v tradiční róbě Kórozen no gohó a zaujal své místo na trůnu obklopeném fialovými závěsy, stejně jako císařovna Masako zaujala své místo na svém trůnu.

Císař Naruhito pronesl své prohlášení o své korunovaci: „*Na základě japonské ústavy, zákonu o císařské domácnosti a dalších zákonů jsem nastoupil na císařský trůn. Tímto dnes a tady stvrzuji svou korunovaci všem v této zemi i v zahraničí.*“⁸⁸ Dále přislíbil, že se bude řídit japonskou ústavou, bude naplňovat své povinnosti jako symbol státu a jednoty japonského lidu, a bude se neustále modlit za štěstí pro japonský lid a světový mír.⁸⁹ Předseda vlády Abe dále stvrdil, že byl svědkem nástupu císaře na trůn na tomto

⁸⁶ Roku 1415 musel rezignovat také papež Gregory XII.

⁸⁷ Sokuirei seiden no gi, 即位礼正殿の儀.

⁸⁸ Japan emperor Naruhito's enthronement ceremony, dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=eawPPJMgi4g>.

⁸⁹ Emperor Naruhito completes enthronement in ceremony rich with history and ritual. *The Japan Times* [online]. [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: <https://www.japantimes.co.jp/news/2019/10/22/national/japanese-emperor-begins-ceremonies-proclaim-enthronement-world/#.Xe7fZZNKi01>.

místě a v tento čas, prohlásil, že japonský lid bude císaře uznávat jako symbol národa a jednoty japonského lidu, a prohlásil, že se japonský lid bude snažit ze všech sil vytvořit éru, ve které bude vzkvétat nová kultura a mír, kde se lidé semknou v krásné harmonii.⁹⁰ Dále vedl přítomné a hosty k provolání tři krát Banzai, dlouhý život císaři.⁹¹ Ceremonie byla zakončena salvou z děl.

Korunovačního obřadu se zúčastnilo více než 400 zahraničních hostů, z toho bylo 32 členů z královských rodin.

9. Problém nástupu na císařský trůn

V květnu 2019 na trůn usedl nový císař Naruhito, čímž se vyřešil problém abdikace Akihita, který se aktivně začal řešit od roku 2016. Mnohem akutnějším problémem ovšem zůstává otázka nástupnictví na japonský trůn.

Momentálně se císařská rodina skládá z 18 žijících členů, 13 žen a 5 mužů, ze kterých na základě článku 1 a 2 Zákona o záležitostech císařského dvora jsou legitimní nástupci císařského trůnu pouze tři muži. Protože císař Naruhito a císařovna Masako nemají mužského potomka, ale pouze dceru princeznu Aiko, tak se korunním princem na základě čtvrtého bodu 2. článku 1. kapitoly Zákona o záležitostech císařského dvora stal mladší bratr Naruhita, princ Fumihito. Druhým následníkem trůnu v pořadí se stal 13 letý princ Hisahito, syn Fumihita a synovec současného císaře. Třetím, a posledním následníkem trůnu, je mladší bratr emeritního císaře Akihita, princ Masahito.

Princ Masahito je pouze o dva roky mladší než emeritní císař Akihito, který abdikoval právě ze zdravotních důvodů. Pokud zvážíme do budoucna reálné potencionální následníky trůnu, je možné počítat pouze s korunním princem Fumihitem, který se momentálně připravuje na tento úkol, a popřípadě také na úkony spojené s postem regenta. Jediným skutečným nástupcem trůnu ale zůstává mladý princ Hisahito.

⁹⁰ Emperor Naruhito completes enthronement in ceremony rich with history and ritual. *The Japan Times* [online]. [cit. 2019-11-01]. Dostupné z:

<https://www.japantimes.co.jp/news/2019/10/22/national/japanese-emperor-begins-ceremonies-proclaim-enthronement-world/#.Xe7fZZNKi01>.

⁹¹ Japan's Emperor Naruhito Completes Enthronement In Ancient Ceremony—Here's What It Means For The Japanese Royal Family. *Singapore Tatler* [online]. [cit. 2019-11-03]. Dostupné z:

<https://sg.asiatatler.com/society/japan-emperor-naruhito-completes-enthronement-in-ancient-ceremony>.

Pokud se princ Hisahito neožení a nebude mít mužské potomky, pak, podle zákona týkajícího se nástupnictví, již neexistuje přímý následník trůnu.

Princ Hisahito se od útlého věku připravuje na svůj osud císaře a již podnikl i několik oficiálních návštěv zahraničních zemí. Přestože se stále jedná o mladého chlapce, je na něj kladena velká zodpovědnost.

Japonská císařská rodina je pokládána za nejstarší nepřerušenu císařskou linii, a možná právě proto je pro japonskou vládu tak problematické jen uvažovat o změně těchto zákonů a snaží se tyto tradice usilovně dodržovat. Vzhledem k tomu, že zůstává pouze jediný následník trůnu, je velmi pravděpodobné, že Japonsko nebude mít na výběr a tyto zákony bude muset upravit.

9.1 Císařovna na japonském trůnu

Mladý princ Hisahito je pro japonský trůn největší nadějí, ale byl také důvodem, proč se roku 2006 přestalo diskutovat o změně zákona týkajícího se následnictví. Do roku 2006 než se princ narodil, císařský rod neměl mužného potomka, a tudíž vláda neměla jinou možnost než začít diskutovat o změně, ke které se parlament postupně začínal přiklánět.

Od vlády legendárního císaře Džinmua (660 př.n.l.) se na japonském trůnu vystřídalo celkem 8 císařoven, z nichž poslední byla císařovna Gosakuramači, která vládla v letech (1762 – 1771). Gosakuramači a její mladší bratr byli poslední přímí potomci císaře Nakamikada, a tím přímí následníci císařského rodu. Gosakuramači nastoupila na trůn poté, co její mladší bratr abdikoval v její prospěch. Císařovna vládla osm let, než abdikovala ve prospěch svého synovce.⁹² Oficiálně vládla jako císařovna, ale jakmile její synovec dosáhl věku, kdy mohl převzít formálně vládu, tak v jeho prospěch abdikovala, její vláda by se prakticky mohla označit jako vláda regenta, než císař dosáhl patřičného věku. Přestože císařovna abdikovala, tak se dále podílela na důležitých rozhodnutích, jako bylo například další nástupnictví na císařský trůn a adopce prince Morohita, který nepocházel z přímé vládnoucí větve, aby se zachovala mužská linie.

⁹² Empresses Regnant of Japan – Empress Go-Sakuramachi. *History of royal woman* [online]. [cit. 2019-11-05]. Dostupné z: <https://www.historyofroyalwomen.com/go-sakuramachi-of-japan/empresses-regnant-of-japan-empress-go-sakuramachi/>.

Napříč japonskými dějinami se Japonci snažili udržovat následnictví v mužské linii. A pouze v osmi případech na trůnu dočasně usedla žena. Tradici dědictví v mužské linii formálně uzákonili v ústavě Meidži a následně v poválečné ústavě v Zákonu o záležitostech císařského dvora. Začátkem 21. století, ale nedostatek mužských potomků přiměl parlament k diskuzi o této problematice, ovšem s narozením prince Hisahita tyto diskuze ustaly a znovu neochotně začaly po abdikaci císaře Akihita. Pokud princ Hisahito nebude mít mužské potomky, nebude mít japonský parlament jinou možnost než zákon pozměnit, nebo vymyslet jiný způsob, jak zajistit mužské potomky.

Na základě kapitoly 2 článku 12 princezny z císařského rodu ztrácí svůj status člena císařské rodiny, pokud se provdají za muže pocházejícího mimo císařskou linii.⁹³ Tento zákon by měl být uplatněn také v případě princezny Mako, která se rozhodla provdat za muže bez šlechtického titulu.⁹⁴ Jedná se o jejího spolužáka Kei Komura, se kterým se seznámila na univerzitě. Původně měla svatba proběhnout již v roce 2018, ale vzhledem k problému s abdikací byla jejich svatba císařskou radou oddálena.⁹⁵ Pokud se princezna Mako provdá, bude se muset vzdát svého statusu a bude muset opustit také císařský palác, a císařská rodina tak přijde o dalšího člena a potenciálního dědice císařské linie.

Podle výsledků průzkumu veřejného mínění zpracovaného novinami Yomiuri šinbun, které probíhalo během října a listopadu 2018, téměř dvě třetiny dotazovaných odpovědělo pozitivně v otázce, zda má být zákon zakazující nástup žen na japonský císařský trůn přehodnocen a ženám by tak bylo umožněno na trůn usednout.⁹⁶ Například jedna žena z dotazových v Tokiu odpověděla, že nechápe, proč by princezně Aiko nemělo být dovoleno nastoupit na trůn, pokud je to kvůli pohlaví, tak si dotazovaná myslí, že by na tom již v dnešní době nemělo tolik záležet a mělo by být dovoleno na trůn usednout i ženám, jako je tomu například ve Spojeném království, kde vládne Alžběta II.⁹⁷ Další dotazovaný odpověděl, že jemu nezáleží na tom, zda na trůn usedne muž nebo žena,

⁹³ Poprvé se tomu stalo roku 2005, když se poprvé v historii princezna Sajako provdala za obyčejného muže a ztratila svůj status.

⁹⁴ Princess Mako to lose Japan royal status by marrying commoner. *BBC* [online]. [cit. 2019-11-05]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-asia-39957217>.

⁹⁵ Princess Mako's marriage prospects unknown, Crown Prince Akishino says. *The Japan times* [online]. [cit. 2019-11-05]. Dostupné z: <https://www.japantimes.co.jp/news/2019/06/22/national/princess-makos-marriage-prospects-unknown-crown-prince-akishino-says/#.Xe7hQpNKi01>.

⁹⁶ Japan abdication stirs female succession debate. *Aljazeera* [online]. [cit. 2019-11-07]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2019/04/japan-abdication-stirs-female-succession-debate-190408031343187.html>.

⁹⁷ Tamtéž.

pokud má potřebné kvality k tomu, aby tato osoba plnila dobře svou roli jako symbol Japonska.⁹⁸

Když parlament roku 2017 vydal jednorázový zákon umožňující císaři abdikovat, tak dále souhlasil, že po nástupu prince Naruhita na trůn se budou zabývat reformou, která umožní nástup na trůn také synům žen z císařské rodiny.

Na základě průzkumu televize NHK z konce září 2019 se více než 70 % veřejnosti přiklání k možnosti, aby ženy mohly usednout na japonský trůn. 74 % dotazovaných podpořilo právo ženy nastoupit na trůn a 71 % dotazovaných bylo ochotno přijmout dědice, ať již císaře nebo císařovnu, z mateřské linie rodu.⁹⁹ Většina také ale uvedla, že jsi nejsou jistí rozdílem mezi ženskou dědičkou a dědicem trůnu z mateřské linie. Přesto z výsledků vyplývá, že většině by nevadilo, kdyby na trůn usedla žena. Konzervativní strana veřejnosti se však přiklání k názoru, že trůn by měl být předáván pouze v mužské linii rodu, ale pokud by se jednalo o dočasné předání trůnu do rukou ženy do doby, než na něj usedne mužský potomek, pak by byli ochotni tuto změnu přijmout.

Císařovna Masako poté, co se provdala do císařské rodiny, bojovala s vysokým očekáváním a tlakem, že musí porodit mužského potomka, aby se zachovalo pokračování rodu. Tyto zákony a mnoho pravidel spojených se statusem člena císařské rodiny, a především pozice manželky korunního prince, si na císařovně vybraly svou daň. Císařovna se několik let potýkala se stresem a souvisejícími onemocněními. Profesor Hideto Cuboi poznamenal, že právě tyto příznaky nemoci císařovny Masako jsou symbolem rozdílu mezi japonským a britským královským rodem.¹⁰⁰ Na japonskou císařskou rodinu je kladen mnohem větší tlak, ať již na nutnost mužských potomků, nebo plnění funkce symbolu státu, kdy jim jsou téměř omezovány některá základní lidská práva. Obzvláště náročné je to poté pro ženy, které se do císařské rodiny přivdají. A především, ohromný tlak bude vyvíjen na potencionální manželku prince Hisahita, jelikož pokud nebude mít syna, císařská mužská linie zde skončí.

⁹⁸ Japan abdication stirs female succession debate. *Bangkok post website* [online]. [cit. 2019-11-07]. Dostupné z: <https://www.bangkokpost.com/world/1658492>.

⁹⁹ Emperor Naruhito completes enthronement in ceremony rich with history and ritual. *The japan times* [online]. [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: <https://www.japantimes.co.jp/news/2019/10/22/national/japanese-emperor-begins-ceremonies-proclaim-enthronement-world/#.Xe7fZZNKi01>.

¹⁰⁰ Japan abdication stirs female succession debate. *Bangkok post website* [online]. [cit. 2019-11-07]. Dostupné z: <https://www.bangkokpost.com/world/1658492>.

Závěr

V první části práce, zabývající se ústavou Meidži a poválečnou ústavou, můžeme vidět, že samotný průběh tvorby ústav je velmi odlišný. V období Meidži se Japonsko muselo nejprve zaměřit na tvorbu nového politického systému a zlepšení vztahů se západními mocnostmi. Postupně získávali vědomosti a informace ze západu, vytvářeli politické a ekonomické instituce, aby se západním mocnostem mohli vyrovnat a získali si jejich respekt a tím eliminovali nerovnoprávné smlouvy. Teprve po té mohli vytvořit ústavu, opět po vzoru západu, kde většina evropských významných zemí fungovala ve formě konstituční monarchie. Samotná tvorba ústavy prošla zdlouhavým procesem, ve kterém se Japonci snažili skloubit poznatky získané ze západu a vlastní ideologii. V kontrastu k dlouhému procesu tvorby ústavy Meidži byla postavena tvorba poválečné ústavy, ta byla vypracována během několika dnů. Hlavním cílem poválečné ústavy bylo předat suverenitu z rukou císaře do rukou lidu a decentralizovat císařskou moc. Ústava byla vytvořena okupačním štábem, který se zaměřil na omezení pravomocí císaře a uzákonění císaře jako symbol bez ohledu na to, jak císaře vnímali Japonci.

Role a pravomoci císaře v ústavě Meidži jsou velmi zdůrazňovány, reálně však takovou moc nikdy císař neměl. Většina rozhodnutí byla v rukou Tajné rady, Rady starších, poradců císaře, apod., tato rozhodnutí následně císař pouze oficiálně schválil, stejnou roli má ustanovenou v poválečné ústavě. Přestože je tedy ústavně suverenita z rukou císaře přenesena na japonský lid, reálně změna nebyla tak velká. Skutečnou moc si císařové Japonska udržovali okolo 8. století a později tuto moc převzaly významné rody, vojenská šlechta a později politici, kteří se dostali k moci nebo zastávali funkci poradců císaře. Císař tedy roli symbolu státu plnil mnohem dříve, než tomu bylo oficiálně ustanoveno v poválečné ústavě. Rozdílem je, že kdyby se císař rozhodl vládnout, pak v období Meidži by na to měl veškeré práva, dnes by se jednalo o protiústavní jednání.

V ústavě Meidži jsou pravomoci císaře sepsány spíše na základě toho, jak byl v rámci japonských ideologií a tradic vyobrazován. Stejně je tomu tak u pravomocí monarchy Spojeného království Velké Británie a Severního Irska. Královna sice má nejružnější pravomoci, ale vzhledem k demokratické době většinu pravomocí vykonávají ministři ve jménu Jejího veličenstva. Královna a císař mají velmi podobné pravomoci, pokud srovnáme ústavní právo Velké Británie v současnosti a ústavu Meidži. Přestože reálně oba plní symbolickou roli, tak jejich postavení je zdůrazňováno na základě tradic daných států. Na rozdíl od japonského císaře, kterému byly ústavně všechny pravomoci

odebrány, královně v ústavním právu zůstávají. Pokud by nastala krize, má královna právo svých pravomocí využít. Velká Británie neutrpěla žádnou zdrcující porážku, která by přímo ovlivnila její politický systém, a proto postavení královny navazuje bez větších změn na postavení monarchy v minulosti. Pokud by Japonsko neprohrálo v druhé světové válce, jistě by se postavení císaře od období Meidži ústavně tolik nezměnilo a fungovalo by stejně, jako je tomu u monarchy Velké Británie. Přestože by reálně plnil funkci symbolu státu a jednoty národa, tak by si ústavně udržel i své pravomoci.

Japonsko na svých tradicích velmi lpí a veškeré změny dlouze projednávají. Když se podíváme například na japonskou ústavu, přestože se o změně ústavy již od začátku 21. století aktivně diskutuje, nebyly zatím podniknuty žádné kroky k její skutečné aktualizaci. Poválečná ústava vešla v platnost před sedmdesáti lety a zatím nebyla změněna, přestože je zjevné, že některé části je potřeba změnit. Samotná abdikace císaře se projednávala pár let a vyřešila se pouze jednorázovým zákonem povolující abdikaci pouze Akihitovi, místo řešení aktuálního problému následnictví.

Císařské oznámení o úmyslu abdikovat se interpretovalo také jako snaha samotného císaře o pokus přimět vládu, aby se přiklonila k aktualizaci ústavy. Hlavním důvodem proč ke změně ústavy zatím nedošlo je článek 9 a především obavy z toho, že by aktualizovaná ústava tento článek zrušila. Dále se objevily také teorie, že císař oznámil úmysl své abdikace proto, že si především přál, aby vláda začala řešit problém nástupnictví na japonský trůn. Nástupnictví je teď pravděpodobně jedním z nejzávažnějších problémů, jelikož na základě Zákona o záležitostech císařského paláce císařská rodina ztrácí členy a tudíž i potenciální následníky trůnu. Tomuto problému se vláda bude muset v nejbližší době začít věnovat, jinak Japonsku hrozí, že nepřerušená linie císařské rodiny brzy skončí.

Japonsko se může inspirovat jinými zeměmi například v praxi abdikace, aby alespoň mírně uvolnila přísné požadavky na císařskou rodinu. Pravděpodobně bude muset zvážit možnost nástupu žen na císařský trůn, či dokonce dovolit nástupu potomků z mateřské linie rodu a potomků z vedlejší větve rodiny. Japonsko se snažilo udržet mužskou linii, ale v současnosti existuje pouze jeden mladý mužský dědic a tudíž vláda pravděpodobně nebude mít jinou možnost než zákon o následnictví změnit. Navíc dle průzkumu mínění veřejnosti většině obyvatel Japonska by nevadilo mít císařovnu na trůnu, pokud by byla reprezentativní a pocházela z císařské linie.

Resumé

The thesis explores the comparison between the role of the Japanese Emperor and the role of the King or Queen of the United Kingdom, with a primary focus on the emperor of Japan. The thesis describes the development of the emperor's position in modern history based on the Meiji Constitution as well as the postwar constitution. The next part of the thesis introduces the current issues associated with the insufficient and outdated definition of rights and duties of the emperor in the first chapter of the Japanese Constitution and the question of succession to the chrysanthemum throne.

- 13) CRISTINE RUSSELL, CRISTINE. The American Woman Who Wrote Equal Rights Into Japan's Constitution. *The Atlantic* [online]. 2013-01-05 [cit. 2018-07-01]. Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/sexes/archive/2013/01/the-american-woman-who-wrote-equal-rights-into-japans-constitution/266856/>.
- 14) Dutch Queen Beatrix abdicates in favour of son. *BBC* [online]. [cit. 2019-10-30]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-22348160>.
- 15) Duties, Rights And Powers Of H.M. The Queen. *British Monarchist Society* [online]. [cit. 2018-10-28]. Dostupné z: <https://bmsf.org.uk/about-the-monarchy/the-queen/duties-rights-and-powers-of-h-m-the-queen/>.
- 16) Edward VIII Abdication speech. *BBC* [online]. [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/historyofthebbc/anniversaries/december/edward-viii-abdication-speech>
- 17) Edward VIII. *Biography* [online]. [cit. 2019-10-21]. Dostupné z: <https://www.biography.com/royalty/edward-viii>.
- 18) Emperor Akihito: A bulwark against a sea of troubles. *The guardian* [online]. [cit. 2019-08-10]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/theobserver/2011/mar/20/observer-profile-emperor-kihito>
- 19) Emperor Naruhito completes enthronement in ceremony rich with history and ritual. *The japan times* [online]. [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: <https://www.japantimes.co.jp/news/2019/10/22/national/japanese-emperor-begins-ceremonies-proclaim-enthronement-world/#.Xe7fZZNKi01>
- 20) Empresses Regnant of Japan – Empress Go-Sakuramachi. *History of royal woman* [online]. [cit. 2019-11-05]. Dostupné z: <https://www.historyofroyalwomen.com/go-sakuramachi-of-japan/empresses-regnant-of-japan-empress-go-sakuramachi/>.
- 21) Falk, Stanley L. *Organization and Military Power: The Japanese High Command in World War II* [online], The Academy of Political Science, 1961, Dostupné na: <http://www.jstor/stable/2146538>,
- 22) HODGSON, Camilla. The Queen's complicated tax status — explained. *Business insider* [online]. 6. listopad 2017 [cit. 2019-02-07]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/paradise-papers-explainer-queen-exempt-tax-2017-11>.

- 23) Charter Oath: JAPANESE HISTORY. *Encyclopædia Britannica* [online]. 30.3.2018 [cit. 2018-08-05]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/event/Charter-Oath>.
- 24) Japan abdication stirs female succession debate. *Aljazeera* [online]. [cit. 2019-11-07]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2019/04/japan-abdication-stirs-female-succession-debate-190408031343187.html>.
- 25) Japan abdication stirs female succession debate. *Bangkok post website* [online]. [cit. 2019-11-07]. Dostupné z: <https://www.bangkokpost.com/world/1658492>.
- 26) Japan emperor Naruhito's enthronement ceremony, dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=eawPPJMgi4g>
- 27) Japan from 1850 - 1945: The meiji restoration. *ENCYCLOPÆDIA BRITANNICA* [online]. [cit. 2018-07-20]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Japan/The-opening-of-Japan>
- 28) Japan's Emperor Akihito to abdicate in April 2019. *The Irish times* [online]. [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: <https://www.irishtimes.com/news/world/japan-s-emperor-akihito-to-abdicate-in-april-2019-1.3312050>
- 29) Japan's Emperor Naruhito Completes Enthronement In Ancient Ceremony— Here's What It Means For The Japanese Royal Family. *Singapore Tatler* [online]. [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: <https://sg.asiatatler.com/society/japan-emperor-naruhito-completes-enthronement-in-ancient-ceremony>
- 30) Japan's Emperor Akihito says health is failing and hints at abdication. *The guardian* [online]. [cit. 2019-08-15]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2016/aug/08/japans-emperor-akihito-health-abdication-rare-tv-address>
- 31) Japonský císař Akihito po 30 letech opustil trůn. *E15.cz* [online]. [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/zahranicni/japonsky-cisar-akihito-po-30-letech-opustil-trun-1358472>
- 32) Kóšicu tenpan. *E-Gov: Denši seifu no sógó madoguči* [online]. [cit. 2019-01-30]. Dostupné z: http://elaws.e-gov.go.jp/search/elawsSearch/elaws_search/lsg0500/detail?lawId=322AC0000000003.
- 33) Obituary: Richard Poole. *The Japan time* [online]. [cit. 2018-08-10]. Dostupné z: <https://www.japantimes.co.jp/news/2006/03/02/national/obituary-richard-poole/#.W3pvNM4za00>.

- 34) Order in council. *Encyklopedia Britannica* [online]. [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/order-in-council>.
- 35) OSAKI, Tomohiro. Japan sets date for Emperor Akihito's abdication as April 30, 2019. *The Japan times* [online]. [cit. 2019-09-21]. Dostupné z: <https://www.japantimes.co.jp/news/2017/12/01/national/emperors-abdication-date-confirmed-april-30-2019/#.Xe7bQJNKi01>
- 36) Princess Mako to lose Japan royal status by marrying commoner. *BBC* [online]. [cit. 2019-11-05]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-asia-39957217>.
- 37) Princess Mako's marriage prospects unknown, Crown Prince Akishino says. *The Japan times* [online]. [cit. 2019-11-05]. Dostupné z: <https://www.japantimes.co.jp/news/2019/06/22/national/princess-makos-marriage-prospects-unknown-crown-prince-akishino-says/#.Xe7hQpNKi01>.
- 38) Překlad autora, CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF PRUSSIA str. 200. dostupné z: https://www.jstor.org/stable/1009032?seq=18#metadata_info_tab_contents.
- 39) Q&A: Royal Prerogative. *BBC.com* [online]. 15 February 2005 [cit. 2019-01-15]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/4267761.stm.
- 40) SAMUELS, Richard, J. Japan in 1989: Changing Times [online]. University of California Press 1990, in *Asian Survey* vol. 30. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/2644771>
- 41) TAKEDA, Tsuneyasu. *Did the Emperor of Japan really fall from being a ruler to a symbol?* [online]. Dostupné na: http://ronbun.apa.co.jp/images/pdf/2009jyusyou_saiyuusyuu_english.pdf
- 42) The Civil Service Code. *Parliament.uk* [online]. 15. března 2015 [cit. 2019-01-28]. Dostupné z: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/SN06699#fullreport>.
- 43) The Constitution of the Empire of Japan (1889), dostupné z: <https://history.hanover.edu/texts/1889con.html>.
- 44) The Constitution of the Empire of Japan. *National Diet library, Japan: Birth of the Constitution of Japan* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.ndl.go.jp/constitution/e/etc/c02.html#s6>.
- 45) The Imperial House Law. *The Imperial Household agency* [online]. [cit. 2019-01-30]. Dostupné z: <http://www.kunaicho.go.jp/e-kunaicho/hourei-01.html>

- 46) Toshiyuki Nishikawa, *The future of the Japanese Constitution: From "MacArthur Constitution" to What?* str.53-54, dostupné z <http://www.surugadai.ac.jp/sogo/media/bulletin/Hikaku17/Hikaku17Nishikawa.pdf>.
- 47) WALKER, Peter. Prince Charles to be next head of Commonwealth. *The Guardian* [online]. 20.4.2018 [cit. 2018-11-08]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk-news/2018/apr/20/prince-charles-next-head-commonwealth-queen>.
- 48) What are The Queen's powers?. *Royal Central* [online]. [cit. 2018-10-20]. Dostupné z: <http://royalcentral.co.uk/blogs/insight/what-are-the-queens-powers-22069>.
- 49) 大日本帝国憲法全文 [online]. Dostupné na: <http://www.tanken.com/meijikenpo.html>.